

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยกระบวนการประชาสังคม : ศึกษากรณีบ้านเขาโคกแฝน ตำบลท้านบ อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหวรวมตัวกันในกลุ่มชนเพื่อต่อต้านยาเสพติด และช่วยเหลือดูแลผู้ที่ติดยาเสพติด และมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นการแก้ไขปัญหายาเสพติดได้สำเร็จระดับหนึ่ง โดยเก็บข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน พระสงฆ์ ผู้นำตามธรรมชาติ กลุ่มผู้อาวุโส ผู้ที่เคยเสพยาเสพติดและครอบครัวที่สามารถเลิกใช้สารเสพติดได้ ผู้เสพยาเสพติดและครอบครัวซึ่งปัจจุบันยังคงเสพยาอยู่ และผู้ที่มีพฤติกรรมในลักษณะวางเฉยหรือปฏิเสธการแก้ไขปัญหายาเสพติด องค์กร/หน่วยงานในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน ได้แก่ ครูในโรงเรียนประถม เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย เจ้าหน้าที่ตำรวจและนักพัฒนาการประจำตำบล โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ (Snowball Technique) คือผู้วิจัยหาข้อมูลหลักจาก ผู้เปิดประตูสู่ข้อมูล (Gate Keeper) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นคนแรก และผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 8 คน และผู้ให้ข้อมูลสนับสนุน จำนวน 34 คน รวมผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ จำนวน 43 คน จึงเกิดการอิมมิตัวของข้อมูล ผู้วิจัยจึงหยุดเก็บข้อมูล

คุณลักษณะของผู้เปิดประตูสู่ข้อมูล (Gate Keeper)

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

- เพศชาย อายุ 50 ปี
- จบการศึกษา ประกาศนียบัตรพนักงานอนามัย
- ภูมิลำเนาตำบลท้านบ จังหวัดนครสวรรค์
- รับราชการเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบลท้านบ เมื่อปี พ.ศ.2525 ถึง ปี พ.ศ.

2535 รวมระยะเวลาที่อยู่ในหมู่บ้านเขาโคกแฝน 11 ปี

- ร่วมมือกับผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ซึ่งในขณะนั้นเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขพัฒนาหมู่บ้าน ด้านการสาธารณสุขการสร้างเสริม 100% ในหมู่บ้าน ร่วมดำเนินการโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองในหมู่บ้าน จนหมู่บ้านเกิดการพัฒนาสูงสุด

หน้าที่ความรับผิดชอบ

- เป็นเจ้าหน้าที่บริหารสาธารณสุขประจำตำบลหัวถนนซึ่งเป็นตำบลใกล้เคียงกับตำบลทำนบ. รับผิดชอบงานสาธารณสุขด้านต่าง ๆ ของตำบลหัวถนน

ลักษณะเฉพาะตัว

- เป็นคนอารมณ์เย็น คลุกคลีกับชาวบ้านเขาโคกแผ่นมานาน ชาวบ้านให้ความรักความเชื่อถือมาตลอดถึงปัจจุบัน

คุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

ผู้นำทางปัญญาของหมู่บ้าน

- เพศชาย อายุ 52 ปี
- ภูมิลำเนาจังหวัดนครสวรรค์
- บวชเป็นพระสายธรรมยุต เติบถุดงค์มาในหมู่บ้านเขาโคกแผ่น ปี 2527 และได้รวมกลุ่มชาวบ้านช่วยกันสร้างวัดบนเขาโคกแผ่น ทำการพัฒนาคน พัฒนาหมู่บ้านจนได้รับความเจริญสูงสุด
- ได้ลาสิกขาบทจากการเป็นพระใช้ชีวิตแบบฆราวาส มีครอบครัวอยู่ในหมู่บ้านเขาโคกแผ่นถึงปัจจุบัน ให้คำแนะนำในการสร้างงานสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านเขาโคกแผ่นหลายด้าน

- มีอาชีพทำงานบริษัทในจังหวัดนครสวรรค์ และเพาะเลี้ยงนกหงษ์หยกขาย

ลักษณะเฉพาะตัว

- อารมณ์เยือกเย็น สุขุม มีความรู้ดีทั้งด้านธรรมะ และวิชาการด้านต่าง ๆ หลากหลาย ชาวบ้านให้ความศรัทธา เคารพ เชื่อฟัง ตั้งแต่ตอนบวชเป็นพระ สามารถทำให้ชาวบ้านปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเลิกลอบยาสูบและสิ่งเสพติดได้ระยะหนึ่ง ในปัจจุบันในการประชุมชาวบ้านทุกครั้งจะเป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะและเป็นผู้นำทางความคิดให้กับชาวบ้านเสมอ

ผู้ใหญ่บ้าน

- เพศชาย อายุ 40 ปี
- จบการศึกษา ชั้นมัธยมปีที่ 6
- ภูมิลำเนาจังหวัดลพบุรี
- ย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเขาโคกแผ่นเมื่อปี 2525

- เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ปี 2528 อาสาสมัครสาธารณสุข ปี 2530 ถึงปัจจุบัน เป็นสมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบลท่านบ ปี 2540-2541 ได้รับคัดเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน เขาโคกเผ่น ตั้งแต่วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2541

- ประกอบอาชีพค้าขายของชำในบ้าน และทำนา
หน้าที่ความรับผิดชอบ

- เป็นผู้นำของหมู่บ้านทั้งด้านความคิดและการปกครองให้คนในหมู่บ้านอยู่ร่วมกัน
อย่างสงบสุข

- ประสานงานกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ และองค์กรเอกชน เพื่อนำแผนงานโครงการ
ต่าง ๆ เข้ามาพัฒนาหมู่บ้าน

- เป็นประธานกองทุนต่างในหมู่บ้าน เป็นเลขานุการกลุ่มออมทรัพย์
ลักษณะเฉพาะตัว

- เป็นคนที่ตั้งใจทำงานเพื่อชุมชน ชาวบ้านให้ความรักและไว้วางใจ เป็นที่พึ่งของ
ชาวบ้านได้

- มีความสามารถในการติดต่อประสานงานกับบุคคลภายนอกชุมชนได้ดีทั้งภาครัฐและ
เอกชน ทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด

ครู

- เพศชาย อายุ 50 ปี

- การศึกษาประกาศนียบัตรชั้นสูง

- ภูมิลำเนา หมู่ 3 ตำบลท่านบ จังหวัดนครสวรรค์

- เป็นครูที่ โรงเรียนบ้านเขาโคกเผ่น ตั้งแต่ปี 2521 ถึงปัจจุบัน รวม 22 ปี

หน้าที่ความรับผิดชอบ

- เป็นผู้บริหารโรงเรียนบ้านเขาโคกเผ่น ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้าน จัดการเรียน
การสอนให้กับเด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน

- ประสานงานกับผู้นำหมู่บ้านในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

ลักษณะเฉพาะตัว

- เป็นข้าราชการที่ปฏิบัติงานในหมู่บ้านนานที่สุด มองเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงของ
ชาวบ้านทั้งด้านจิตใจ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และความเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุ หลายยุคสมัย
ของผู้นำ

- เป็นผู้อบรมสั่งสอนและรู้จักเยาวชนที่เสียยาเสพติดที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทุกคนเป็นอย่างดี

ครู

- เพศชาย อายุ 42 ปี
- การศึกษา ระดับปริญญาตรี
- รับราชการครูตั้งแต่ปี 2523 และมาปฏิบัติราชการที่โรงเรียนบ้านเขาโคกแผ่นตั้งแต่ปี 2529

หน้าที่รับผิดชอบ

- เป็นครูสอนประจำชั้นประถมของโรงเรียนบ้านเขาโคกแผ่น
- เป็นผู้ฝึกสอนกีฬาวอลเลย์บอลของโรงเรียน นำทีมนักกีฬาไปแข่งขันในที่ต่าง ๆ
ประสบความสำเร็จชนะเลิศจากการแข่งขันหลายครั้ง

ลักษณะเฉพาะตัว

- รับราชการในหมู่บ้านมานาน มองเห็นความเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านมาตลอด
- มีความรักในกีฬาวอลเลย์บอลและทุ่มเทกำลังกาย กำลังทรัพย์เพื่อพัฒนาให้เยาวชนในหมู่บ้านและตำบลได้เล่นกีฬาอย่างเต็มความสามารถ

พระสงฆ์

- เป็นพระภิกษุสงฆ์ อายุ 35 ปี 15 (พรรษา)
- ภูมิลำเนา จังหวัดชุมพร

หน้าที่ความรับผิดชอบ

- เป็นเจ้าอาวาส เสนาสนะป่าสิริวัฒนวิสุทธิ ตั้งแต่ ปี 2532 ถึงปัจจุบัน
- ปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มพระธรรมยุต เน้นการปฏิบัติธรรม ไม่รับกิจนิมนต์หรือประกอบ

พิธีทางศาสนา

- ควบคุมดูแลการก่อสร้างพัฒนาวัด ตามนโยบายของพระราชญาณปริชา ซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์วัดมาตลอด

- บิณฑบาตรโปรดชาวบ้านในหมู่บ้านเขาโคกแผ่นและหมู่บ้านหนองมะกอกทุกวัน

ลักษณะเฉพาะตัว

- เปิดเผย พูดตรงไปตรงมา
- การปฏิบัติตนเคร่งครัดพระวินัยตามแบบพระสายธรรมยุต

พระสงฆ์

- เป็นพระภิกษุสงฆ์ อายุ 46 ปี 14 พรรษา

- ภูมิลำเนาจังหวัดนครสวรรค์

หน้าที่รับผิดชอบ

- เป็นเจ้าอาวาสวัดเขาโคกแฝน ตั้งแต่ ปี 2541 รวม 2 ปี

- ปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มพระมหานิกาย รับกิจนิมนต์หรือประกอบพิธีทางศาสนาให้กับ

ชาวบ้าน

- หาเงินมาสร้างพัฒนาวัด โดยการจัดกฐินและผ้าป่า

ลักษณะเฉพาะตัว

- ชาวบ้านให้ความเชื่อถือและเป็นที่พึ่งทางใจของชาวบ้าน เนื่องจากมาอยู่ในหมู่บ้าน
ในช่วงเวลาที่ชาวบ้านเดือดร้อนเรื่องขาดผู้นำในการปฏิบัติกิจทางศาสนาและประเพณี

เจ้าหน้าที่ตำรวจ

- เพศชาย อายุ 38 ปี

- การศึกษาโรงเรียนพลตำรวจจังหวัดลำปาง

- ภูมิลำเนา จังหวัดลำพูน รับราชการตำรวจที่อำเภอท่าตะโก ตั้งแต่ปี พ.ศ 2530

หน้าที่ความรับผิดชอบ

- ผู้บังคับหมู่ปราบปราม หัวหน้าสายตรวจจักรยานยนต์

- หัวหน้าชุดมวลชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรอำเภอท่าตะโก

- ให้ความรู้และรณรงค์ด้านยาเสพติดในโรงเรียนและชุมชน ทัวอำเภอท่าตะโก

ลักษณะเฉพาะตัว

- มนุษย์สัมพันธ์ดี อารมณ์ดี พุดเก่ง ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดในอำเภอท่าตะโกมานาน

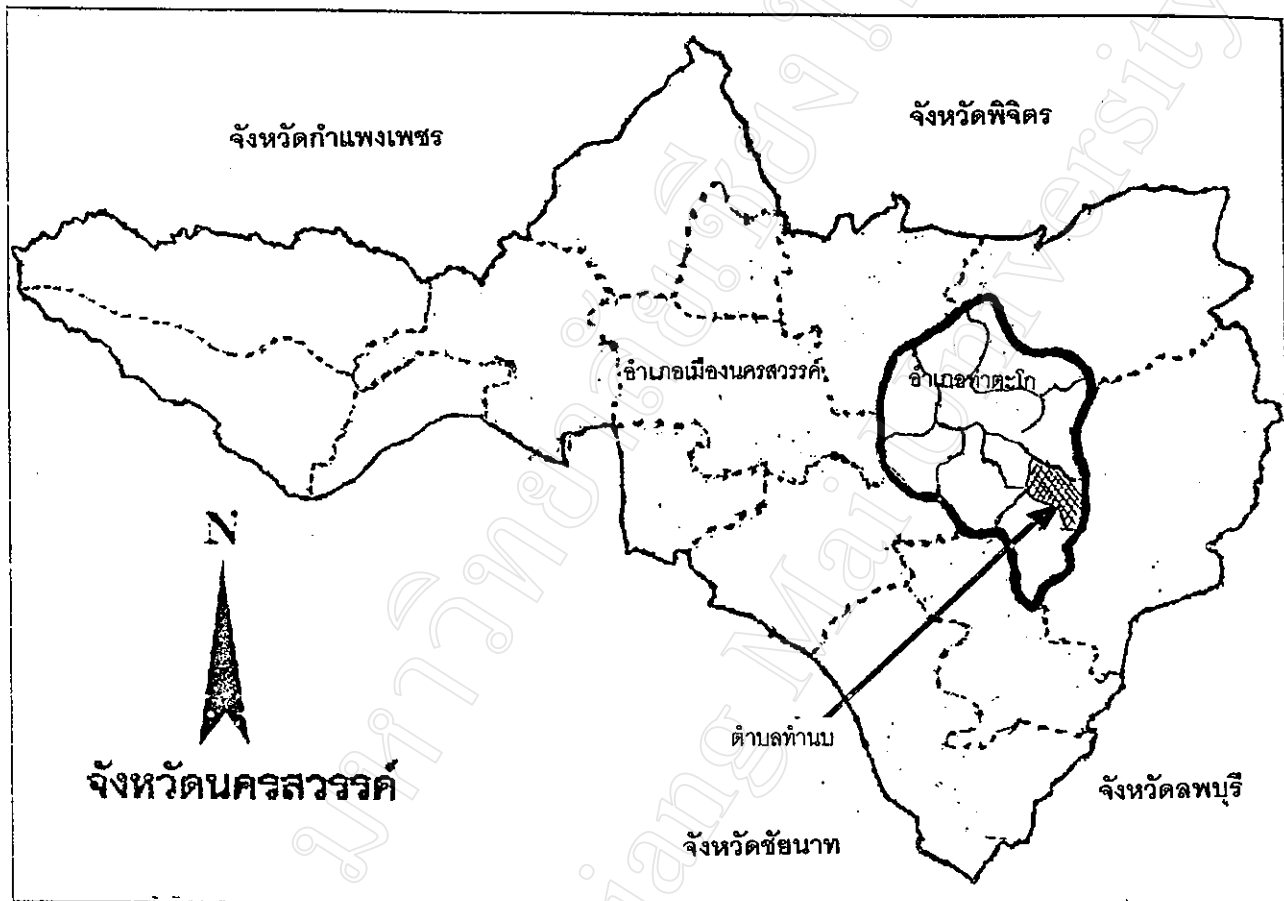
ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างแน่นอน (Nonstructured Interview) เพื่อทราบข้อมูลทั่วไปและข้อมูลระดับลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้วิธีการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ระดับลึกหลังจากการสร้างความคุ้นเคยและได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มเป้าหมายและชาวบ้านทั่วไปแล้ว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเก็บข้อมูลโดยการสังเกต ทั้งในลักษณะการสังเกตโดยตรงแบบไม่มีส่วนร่วมและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการใช้ชีวิตร่วมกับผู้คนในชุมชนและเพื่อให้การเก็บข้อมูลดังกล่าวเป็นไปอย่างมีระบบ ผู้วิจัยได้ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม (Fieldnotes) เข้ามาช่วยในการบันทึก

รายละเอียดจากการสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์มากขึ้น และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านทั้งในส่วนของการแก้ไขปัญหาเสพติดและข้อมูลทั่วไป

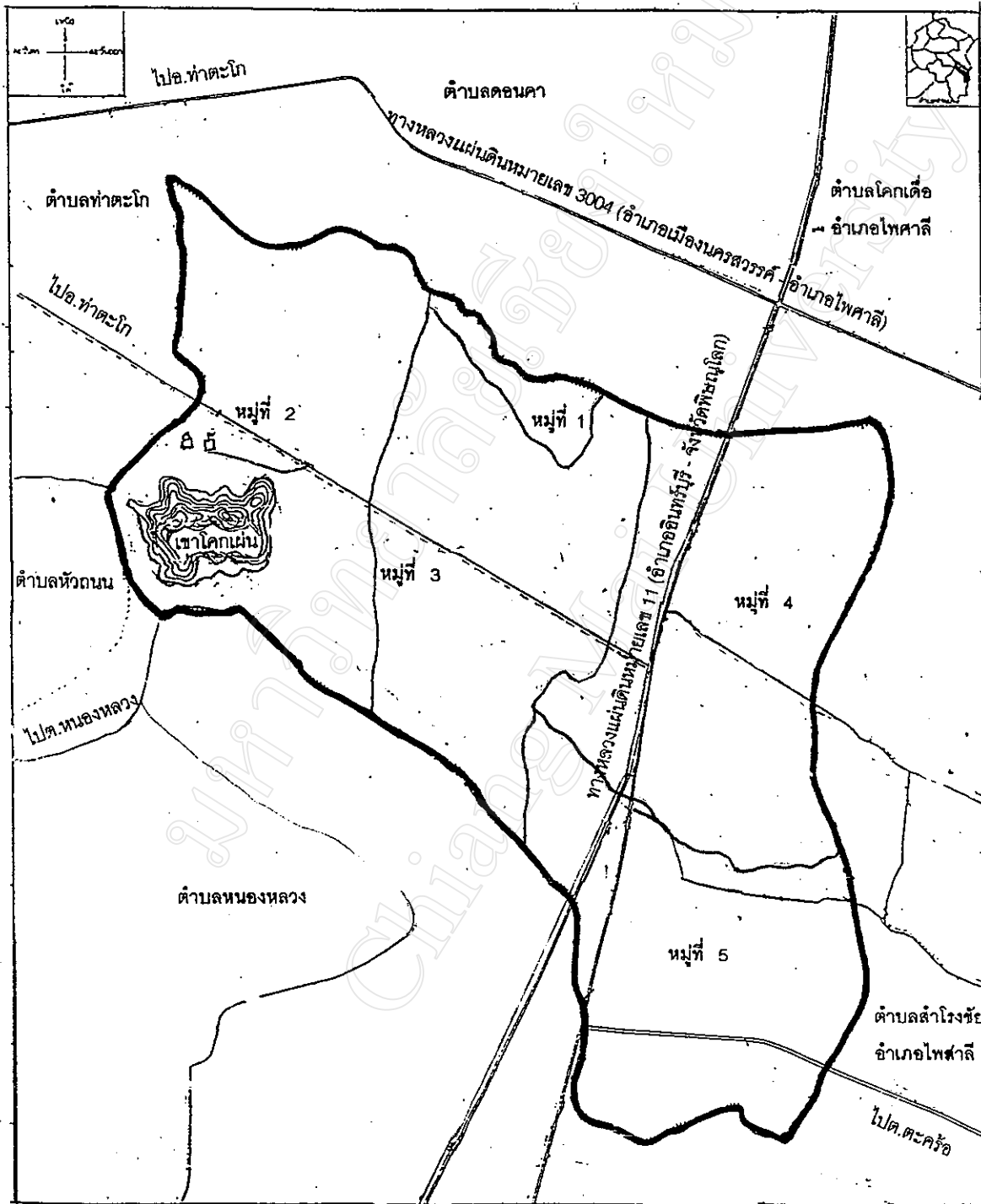
สำหรับการตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลทั้งในด้านเวลา สถานที่และแหล่งบุคคล พร้อมกับศึกษาจากเอกสาร ประกอบการสังเกต ควบคู่กันไประหว่างการศึกษาหาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในขณะที่อยู่ในภาคสนามด้วยตนเอง เพื่อหาความหมายในการกระทำ เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์เหล่านั้นอย่างเชื่อมโยงกัน เพื่อให้มองเห็นปรากฏการณ์สังคมของชุมชนในพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผลของการศึกษาโดยแบ่งเนื้อหาของผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ประวัติสภาพทั่วไปของชุมชนและสถานการณ์ปัญหาเสพติดในชุมชน
- ส่วนที่ 2 กระบวนการก่อตัวของประชาสังคม
- ส่วนที่ 3 กลไกในการดำเนินการแก้ไขปัญหาเสพติด

แผนที่จังหวัดนครสวรรค์

แผนภาพ 1 แผนที่จังหวัดนครสวรรค์

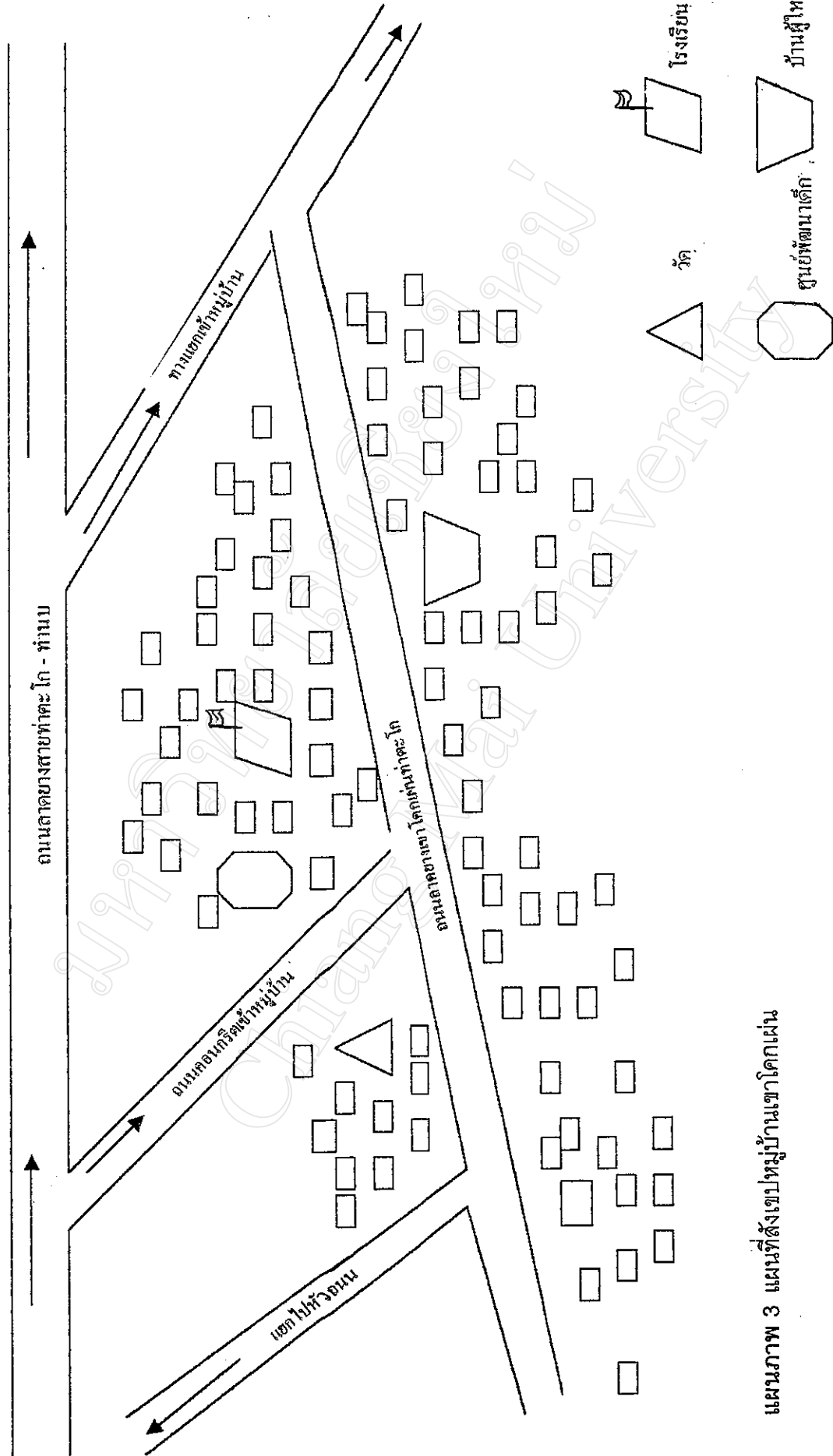

แผนภาพ 2 แผนที่ตำบลท่าบอง อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์

แผนที่ตั้งหมู่บ้านเขาโคกแผ่น หมู่ที่ 2 ตำบลกำนบ

อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์

เหนือ

แผนภาพ 3 แผนที่ตั้งหมู่บ้านเขาโคกแผ่น

ส่วนที่ 1 ประวัติ สภาพทั่วไปของชุมชน และสถานการณ์ปัญหาสุขภาพในชุมชน

1.1 ข้อมูลทางกายภาพ

ที่ตั้ง อาณาเขต การคมนาคม

หมู่บ้านเขาโคกแผ่นดินตั้งอยู่บริเวณที่ราบสูงพื้นที่บางส่วนเป็นภูเขา อยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ สภาพทั่วไปมีลักษณะแห้งแล้ง การเดินทางไปหมู่บ้านเขาโคกแผ่นดินสามารถเดินทางได้สะดวกโดยทางรถยนต์ หลายเส้นทาง คือ จากอำเภอเมืองนครสวรรค์ทางหลวงหมายเลข 3004 ถึงอำเภอท่าตะโก ระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตร ต่อทางแยกเข้าหมู่บ้าน ด้วยถนนของแรงัดพัฒนาชนบทท่าตะโก-เขาโคกแผ่นดิน ระยะทาง 7 กิโลเมตร จากอำเภอตาคลี ทางหลวงหมายเลข 1145 ถึง อำเภอท่าตะโก ระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตร จากตำบลหนองหลวงด้วย ถนนของแรงัดพัฒนาชนบทสายทำนบ-หนองหลวง ระยะทาง 16 กิโลเมตร และทางหลวงหมายเลข 11 สายเขาทราย - อินทร์บุรี ตัดผ่านตำบลทำนบ และมีถนนแยกเข้าหมู่บ้านระยะทาง 5 กิโลเมตร

อาณาเขตหมู่บ้าน

ทิศเหนือ	ติดกับ บ้านโคกมะรืน ตำบลท่าตะโก
ทิศใต้	ติดกับ บ้านหนองมะกอก ตำบลหนองหลวง
ทิศตะวันออก	ติดกับ บ้านวังตะแบก ตำบลทำนบ
ทิศตะวันตก	ติดกับ บ้านหัวถนน ตำบลหัวถนน

ประชาชนหมู่บ้านเขาโคกแผ่นดินเป็นผู้ที่อพยพมาจากตำบลดอนคาและตำบลทำนบ จากสาเหตุการเกิดโรคระบาดร้ายแรงคือ โรคคอหิวดกโรคและฝีดาษทำให้ประชาชนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ที่เหลือก็ย้ายถิ่นฐานหนีมาตามคันคลองวังตาจันทร์และคลองเตาขนมจีนตามเส้นแนวภูเขามาจับจองที่ดินทำกิน และปลูกสร้างที่อยู่อาศัยในที่ราบลุ่ม บริเวณบ้านทำนบ หมู่ที่ 3 4 ต่อมาที่ทำกินและที่อยู่อาศัยคับแคบลง จึงได้ขยายมาจับจองที่ดินใหม่บริเวณที่ราบสูงเนินเขาด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน เรียกชื่อกลุ่มของตนเองว่า บ้านเขาโคกแผ่นดิน ตามเทือกเขาธรรมชาติที่มีอยู่ จากนั้นบ้านเขาโคกแผ่นดินได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการอยู่ในเขตการปกครองของตำบลทำนบ เมื่อปี พ.ศ.2465 และได้มีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านปกครองดูแลลูกบ้านมาหลายสมัย ซึ่งการปกครองสมัยนั้นผู้ใหญ่บ้านไม่ค่อยมีบทบาทมากนัก งานที่เกี่ยวข้องกับทางราชการก็มีเพียงการเสียภาษีบำรุงท้องที่ที่เรียกว่า เสียส่วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้เก็บรวบรวมส่งให้ที่ว่าการอำเภอ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านกระทำไดยาก เนื่องจากมีโจรขโมยจำนวนมาก ทั้งคนในหมู่บ้านลักขโมยกันเอง และจากการที่คนนอกหมู่บ้านลักขโมยของจาก

หมู่บ้านอื่นมาสอนไว้ในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจจะปราบปรามได้ยาก เนื่องจากป่าไม้บนเขาโคกแผ่นหนาแน่นมาก การหลบซ่อนตัวของโจรขโมยและของที่ขโมยมาได้ทำได้ง่าย ประกอบกับการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนห่างกัน ชาวบ้านต่างคนต่างอยู่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับ ในปี พ.ศ.2496 ชาวบ้านตื่นตัวและอพยพไปจับจองที่ดินและบุกเบิกทำไร่ที่เขตอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง จนเกือบหมดหมู่บ้าน ชาวบ้านที่ยังคงอาศัยในหมู่บ้านมีอาชีพทำไร่ทำนาและเลี้ยงสัตว์ สภาพทางสังคมในหมู่บ้านยังคงต่างคนต่างอยู่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับ ชาวบ้านบางคนเสพติดสุราและกัญชา การลักขโมยของการหลบซ่อนตัวของโจรขโมยและของที่ขโมยมาได้ยังไม่แตกต่างจากในอดีต ผู้ใหญ่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถเข้ามาจัดการกับปัญหานี้ได้

ปี พ.ศ. 2527 ได้มีพระธุดงค์ 2 รูปเดินธุดงค์เข้ามาพักอาศัยในหมู่บ้าน ชาวบ้านในบ้านเขาโคกแผ่นและหมู่บ้านใกล้เคียงนำอาหารไปถวายจำนวนมาก เนื่องจากในหมู่บ้านไม่มีวัดเมื่อมีพระเข้ามาอาศัยในหมู่บ้านชาวบ้านเกิดความดีใจและศรัทธา ต่อมาพระธุดงค์ได้ย้ายขึ้นไปปักกลดบนเขาโคกแผ่น ตอนเข้ามาบิณฑบาตรในหมู่บ้านก็พบชาวบ้านที่เมาสุราตั้งแต่ตอนกลางคืนนอนอยู่ริมทางและได้ตื่นไม้ จึงชวนขึ้นไปนอนบนเขาโคกแผ่นโดยไม่ให้กลับบ้าน เมื่อจำนวนคนเพิ่มมากขึ้นประมาณ 20-30 คน พระธุดงค์ได้คิดหากิจกรรมให้ชาวบ้านทำโดยเริ่มจากการสร้างถนนเข้าหมู่บ้านระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ชาวบ้านทุกคนจะต้องร่วมแรงร่วมใจกันทำ กำหนดให้เสร็จภายในหนึ่งวัน หลังจากทำถนนเข้าหมู่บ้านสำเร็จ ก็ได้ทำป้ายชื่อหมู่บ้านขนาดใหญ่โดยใช้ไม้ตาลจำนวน 4 ต้นเป็นวัสดุในการทำโดยใช้เชือกโซ่เดิม คือ ชาวบ้านทุกคนจะต้องร่วมแรงร่วมใจกันทำกำหนดให้เสร็จภายในหนึ่งวัน จากการมีกิจกรรมร่วมกันความสามัคคีในหมู่คณะได้ปรากฏขึ้น พระธุดงค์ได้จัดอบรมคนในหมู่บ้านที่ศาลาสู้ชีวิตใหม่ซึ่งตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน โดยรุ่นที่ 1 อบรมกลุ่มผู้ชายทุกคนในหมู่บ้านให้กลุ่มแม่บ้านและเด็กประกอบอาหารมาส่ง รุ่นที่ 2 อบรมกลุ่มผู้หญิงและเด็ก การอบรมจะเน้นการละลายพฤติกรรม การมีทัศนคติที่ดีต่อกัน การสาบานตนเพื่อเลิกอบายมุข หลังจากการอบรมแล้วทุกคนในหมู่บ้านจะต้องรักษาศีล ในตอนเช้าเวลาที่พระลงมาบิณฑบาตรทุกคนในหมู่บ้านจะตื่นขึ้นมาทำวัตรเช้าสวดมนต์ร่วมกันที่ศาลาสู้ชีวิตใหม่ซึ่งตั้งอยู่กลางและสวดมนต์ทำวัตรเย็นร่วมกันอีกครั้งในตอนเย็น หลังจากนั้นได้มีการประชุมชาวบ้านเพื่อตั้งกฎธรรมณูญของหมู่บ้านเป็นข้อบังคับสำหรับชาวบ้านห้ามดื่มสุรา ก่อการทะเลาะวิวาท ยิงปืน หรือลักขโมย หากผู้ใดฝ่าฝืน จะต้องถูกปรับเป็นเงิน 100 บาท ยิงปืนปรับ 500 บาท ลักขโมยปรับ 500 บาท ชาวบ้านต่างประพาศติธรรมอยู่ในกฎระเบียบได้อย่างเคร่งครัด ต่อมาชาวบ้านได้แสดงความจำนงค์จะสร้างวัดที่เขาโคกแผ่น พระธุดงค์รับที่จะขอบริจาคเงินจากผู้ที่มีความศรัทธาจากกรุงเทพฯ มาสร้างวัด แต่ชาวบ้านจะต้องสละแรงงานมาทำกันเองโดยไม่มีค่าจ้าง ระหว่าง

การสร้างวัดบนเขาโคกแผ่นโดยการนำของพระรุดงค์ ได้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชาวบ้านไปในทางที่ดีขึ้น ชาวบ้านสามารถเลิกสิ่งเสพติด อบายมุขและพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย ชาวบ้านได้รับการพัฒนาฝีมือแรงงาน จนกระทั่งสามารถไปรับจ้างทำงานมีรายได้ประจำ ทุกคนในหมู่บ้านมีความรักสามัคคีต่อกัน ประกอบกับกระทรวงมหาดไทยจัดทำโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง พัฒนาหมู่บ้าน พระรุดงค์ ผู้นำหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ได้ร่วมกันคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน โดยการประชุมร่วมกันและตั้งกลุ่มแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มพัฒนาเด็กเล็ก ประกอบกับส่วนราชการหลายหน่วยงานเริ่มมีบทบาทในหมู่บ้านตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2529 มีการตั้งกองทุนและกลุ่มดำเนินงานต่าง ๆ เพิ่มขึ้นหลายกลุ่ม ทำให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนาขึ้น ความเป็นอยู่ของชาวบ้านดีขึ้นกว่าเดิมมาก

ประชากรและโครงสร้างประชากร

ในปัจจุบัน (2544) ประชากรของหมู่บ้านเขาโคกแผ่นมีจำนวนทั้งสิ้น 563 คน แยกเป็น ประชากรชาย 291 คน ประชากรหญิง 272 คน แบ่งเป็นเด็กอายุ 0-5 ปี จำนวน 52 คน อายุ 6-12 ปี จำนวน 54 คน อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 50 คน จำนวนครัวเรือน 118 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อพยพมาจากหมู่บ้าน ตำบลอื่น มาตั้งรกรากอยู่ในหมู่บ้าน หรือคนจากจังหวัดอื่นแต่งงานกับคนในหมู่บ้านแล้วย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมีโรงเรียนระดับประถม 1 แห่ง วัดพุทธ 2 แห่ง อาสาสมัครสาธารณสุข 5 คน ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน 1 แห่ง กองทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 12 กองทุน กลุ่มดำเนินงานอนุรักษ์ป่า 1 กลุ่ม

ลักษณะชุมชน

หมู่บ้านเขาโคกแผ่น ตั้งอยู่บริเวณที่ราบสูงพื้นที่บางส่วนเป็นภูเขา มีเทือกเขาโคกแผ่นตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน พื้นที่ทั้งหมด 5,952 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 1,750 ไร่ หักพื้นที่เลี้ยงสัตว์ 254 ไร่ ที่สาธารณะประโยชน์ 202 ไร่ ที่เหลือเป็นภูเขา ที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ลักษณะการจัดตั้งบ้านเรือน กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ที่มีส่วนรวมกลุ่มเรียงรายสองฟากถนน

สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพของประชากรในหมู่บ้านเขาโคกแผ่นจะค่อนข้างหลากหลายคือ ผู้ที่ครอบครองที่ดินบริเวณใกล้แหล่งน้ำจะทำนาปลูกข้าวเจ้า ผู้ที่ครอบครองที่ดินบริเวณที่ดอนหรือเชิงเขาเลี้ยงวัว เป็ด ไก่ ชาวบ้านได้ผลผลิตข้าวจากการทำนา ปีละ 1 ครั้ง ได้ผลผลิตข้าวเปลือกประมาณไร่ละ 40-50 ถัง (400-500 กิโลกรัม) เปรียบเทียบกับผลผลิตของตำบลอื่นในอำเภอเดียวกันประมาณไร่ละ 80 ถัง ในปี 2543 มีผู้ปลูกข้าว 40 ครัวเรือน ทำไร่นาสวนผสม 9 ครัวเรือน ทำนา

และเลี้ยงวัว 15 ครัวเรือน เลี้ยงวัวอย่างเดียว 4 ครัวเรือน ชาวบ้านเขาโคกเผ่นจะมีระยะเวลาในการปลูกพืชในที่นาของตนเอง ดังนี้

มกราคม เป็นช่วงฤดูเก็บเกี่ยวข้าว

กุมภาพันธ์ มีนาคม เมษายน พฤษภาคม ว่างจากการทำนา บางครอบครัวจะปลูกเผือก

มิถุนายน เริ่มไถที่นาเตรียมที่ดินเพื่อปลูกข้าว

กรกฎาคม - พฤศจิกายน หวานข้าว ดำนา ใสปุ๋ย ปราบวัชพืชและศัตรูพืชในนาข้าว

ธันวาคม เริ่มเก็บเกี่ยวข้าว

บางครอบครัวที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองก็จะไปรับจ้างปูพื้นหินขัด รับจ้างทำงานก่อสร้างในต่างจังหวัดหรือในกรุงเทพฯ สืบเนื่องมาจากการระดมกำลังในการสร้างวัดในหมู่บ้านบนเขาโคกเผ่น พระพุทธรูปที่เป็นผู้นำในการดำเนินงานได้ติดต่อกับช่างฝีมือของโรงงานหินอ่อนในจังหวัดสระบุรีมาสอนคนในหมู่บ้าน ซึ่งไม่มีความรู้หรือมีฝีมือในงานช่างมาก่อนให้สามารถทำงานก่อสร้างโดยใช้ปูน ไม้ และทำงานปูพื้นหินขัดได้เป็นอย่างดี เมื่องานสร้างวัดแล้วเสร็จชาวบ้านมีความรู้ติดตัว พระได้นำไปฝากให้ทำงานที่ต่างจังหวัดและในกรุงเทพฯ จนกระทั่งเกิดความชำนาญจนสามารถรับจ้างทำงานก่อสร้างและปูพื้นหินขัด และทำเป็นอาชีพหลักของครอบครัว โดยจะย้ายไปทำงานกันทั้งครอบครัวฝากลูกไว้กับผู้สูงอายุให้เรียนหนังสือในหมู่บ้านและกลับมาเยี่ยมเป็นครั้งคราว ครอบครัวที่มีบุตรโตพอที่จะทำงานได้ก็นำบุตรของตนเองไปรับจ้างทำงานในต่างจังหวัดด้วยกัน จะกลับมาบ้านเมื่อหมดช่วงรับเหมางาน ครอบครัวที่ไม่ออกไปรับจ้างทำงานต่างจังหวัดก็จะรับจ้างเลี้ยงวัวให้กับนายทุนที่เป็นเจ้าของที่ดิน และรับจ้างดำนาเกี่ยวข้าวภายในหมู่บ้าน

รายได้เฉลี่ยของคนในหมู่บ้านประมาณ 6,000 บาท/คน/เดือน

ระบบความเชื่อในชุมชน

บ้านเขาโคกเผ่นเป็นชุมชนชนบท ระบบความเชื่อของคนในหมู่บ้านจึงเป็นการแสดงความสัมพันธ์ของคนกับสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ระบบความเชื่อที่เป็นวิถีชีวิตของคนในบ้านเขาโคกเผ่น ได้แก่

ความนับถือบรรพบุรุษ

ชาวบ้านเขาโคกเผ่นในอดีตส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อพยพมาจากต่างตำบลต่างหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนมี 118 ครัวเรือน แต่ละครัวเรือนจะมีบรรพบุรุษของตนเอง ในวันตรุษจีน สารทจีน แต่ละบ้าน จำนวน 20 บ้าน ก็จะทำพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษของตนเองเพื่อเป็นการรำลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษประจำตระกูล เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ลูกหลาน

นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความเคารพกราบไหว้บรรพบุรุษของตระกูลในลักษณะให้ไว้ผี โดยการไปรับการถ่ายทอดจากอาจารย์ที่ตำบลท่านบ อาจารย์จะมอบสิ่งของให้มากราบไหว้เป็นตัวแทนบรรพบุรุษที่ล่วงลับเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่บุตรหลาน เมื่อครบปีทุกคนรอบครัวจะต้องมาทำพิธีที่บ้านอาจารย์

ความเชื่อเรื่องศาสนา

ชาวบ้านเขาโคกเผ่นเป็นกลุ่มชนที่มีการนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านจะมีวัดประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง คือ วัดเขาโคกเผ่น ซึ่งเป็นวัดมหานิกาย และเสนาสนะป่าสิริวัฒนวิสุทธิ ซึ่งเป็นสายธรรมยุต อยู่บนเทือกเขาโคกเผ่น อีก 1 แห่ง

ประวัติการก่อสร้างวัดและเสนาสนะในหมู่บ้านเขาโคกเผ่นก็แสดงถึงศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาของชาวบ้านเขาโคกเผ่น ดังนี้

ประวัติเสนาสนะป่าสิริวัฒนวิสุทธิ ชาวบ้านเรียกว่า วัดบนเขา" ซึ่งเป็นวัดสายธรรมยุต ขณะนี้เป็นเพียง "เสนาสนะ" อยู่ระหว่างการอนุมัติจากกรมการศาสนาประกาศให้เป็น "วัด" เริ่มก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ.2527 เมื่อพระอุดมคันธ์ 2 รูปมาธุดงค์ในหมู่บ้าน มีวัยรุ่น 2 คนเข้าไปพบพระและเล่าความเป็นอยู่ของชุมชนนี้ให้พระทราบ พระเกิดแรงบันดาลใจอยากช่วยเหลือชาวบ้าน จึงชักชวนชาวบ้านสร้างวัดบนเขา ประกอบกับชาวบ้านเขาโคกเผ่นและบ้านหนองมะกอกซึ่งเป็นหมู่บ้านใกล้เคียงกัน ไม่มีวัดในหมู่บ้าน อยากจะมีวัดประจำหมู่บ้านอยากมีพระคอยสั่งสอนอบรมจิตใจเกิดจิตศรัทธาแรงกล้าร่วมกันขึ้นไปก่อสร้างวัดบนเขา เริ่มจากกฎ 1 หลัง หลังคามุงสังกะสี โดยพระอุดมคันธ์เป็นผู้ติดต่อบอกบุญผู้มีจิตศรัทธาในกรุงเทพฯและต่างจังหวัดบริจาคเงิน สิ่งของ และขอร้องให้ช่างฝีมือมาก่อสร้างมาสอนชาวบ้านทำงานก่อสร้างจนเกิดความชำนาญ ชาวบ้านที่ว่างจากงานในไร่นาของตนเองจะมาร่วมมือกันสร้างวัด วันละประมาณ 100 คนโดยไม่ต้องมีการเกณฑ์หรือบังคับ และไม่ได้ค่าแรงงาน บางครั้งโรงเรียนก็จะนำนักเรียนมาช่วยก่อสร้างด้วย ต่อมาพระอุดมคันธ์ได้นิมนต์ พระราชญาณปริชา เจ้าคณะเขตดุสิต วัดราชผาติการาม กรุงเทพฯ ซึ่งมีศิษยานุศิษย์เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ นักธุรกิจ ประชาชน ฯลฯ มาทอดกฐินสามัคคีประจำทุกปี จนกระทั่งเสนาสนะแห่งนี้สร้างแล้วเสร็จ ถวายเป็นพระราชกุศลในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระชนมายุ 70 พรรษา รวมทุนในการสร้างวัด ประมาณ 160 ล้านบาท ขณะนี้เสนาสนะป่าสิริวัฒนวิสุทธิประกอบด้วย พระจำวัด 5 รูป เณร 2 รูป ชาวบ้านจะขึ้นมาร่วมทำบุญในโอกาสวันวิสาขบูชา การทอดกฐินสามัคคีประจำปี หรือร่วมจัดประชุมอบรมของหน่วยงานราชการต่าง ๆ เป็นประจำ

ประวัติวัดเขาโคกเผ่น เป็นวัดมหานิกายตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน ชาวบ้านจะเรียก "วัดล่าง" สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2487 นายพลอม นายบัน และนายวัน เป็นผู้ทึศที่ดินจำนวน 17 ไร่ ในการสร้าง ชาวบ้านร่วมแรงกันก่อสร้างใช้ทรัพยากรในหมู่บ้าน ได้แก่ ไม้ กรวด หิน มาเป็นวัสดุ ในการก่อสร้าง เมื่อหลวงตาพรายซึ่งเป็นพระองค์แรกของวัดมรณะภาพลง วัดเขาโคกเผ่นก็ร้าง เป็นเวลา 2 ปี ต่อมาเมื่อพระมาจำวัดอีกหลายรูปชาวบ้านช่วยกันสร้างต่อเติมวัดให้ใหญ่ขึ้นเมื่อพระมา ปฏิบัติธรรมเป็นระยะ บางช่วงวัดก็ร้าง จนถึงปี พ.ศ.2512 วัดก็ร้างอีกครั้งที่ 3 ปี พ.ศ.2527 เป็นช่วงระหว่างก่อสร้างวัดบนเขา กฎีร้างของวัดเขาโคกเผ่นถูกนำมาใช้ประโยชน์เป็นศูนย์กลาง การพัฒนาหมู่บ้านในหลาย ๆ ด้าน ในปี พ.ศ.2542 เจ้าคณะอำเภอท่าตะโกในสมัยนั้นได้จัดให้ พระมาพัฒนาวัดซึ่งตรงกับความต้องการของชาวบ้านที่อยากให้วัดสยามมหานิกายอยู่ในหมู่บ้าน เนื่องจากพระที่วัดบนเขาเป็นพระธรรมยุติ ชาวบ้านจะสามารถดักบาตรทำบุญได้ตามประเพณี แต่พระธรรมยุติจะไม่รับกิจนิมนต์ ชาวบ้านจะทำบุญบ้านหรืองานศพจะต้องไปนิมนต์พระจาก ตำบลท่านบซึ่งห่างจากหมู่บ้านประมาณ 5 กิโลเมตร ชาวบ้านที่ไม่มีรถเป็นของตนเองจะประสบ ความลำบากเป็นอย่างยิ่ง เมื่อทราบข่าวว่าจะมีพระมาจำวัดในหมู่บ้านแรงศรัทธาทำให้เกิดความ สามัคคีจากชาวบ้านมีส่วนร่วมร่วมใจช่วยกันสร้างวัด วัดเขาโคกเผ่น มีกฎี 1 หลัง พระจำพรรษา 9 รูป

บทบาทของพระต่อชุมชน เนื่องจากวัดเขาโคกเผ่นเป็นวัดที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน การเดินทางเข้าออกวัดสะดวก ถึงแม้ชาวบ้านที่ไม่มีพาหนะเป็นของตนเองสามารถเดินเข้ามาถึงวัด ได้ง่าย สัมพันธภาพของพระกับชาวบ้านค่อนข้างดี ชาวบ้านจะไปมาหาสู่ พุดคุยปรับทุกข์และ ขอคำชี้แนะจากพระเสมอ บางคนจะเดินเข้ามาในวัดเพื่อพักผ่อนนอนเล่นในวัด ตอนเช้าของ ทุกวันพระจะเดินเข้าไปในหมู่บ้านเพื่อบิณฑบาตรอาหารจากชาวบ้าน ตอนกลางวันชาวบ้านจะ สับเปลี่ยนกันทำอาหารไปถวายพระ บางบ้านจะนำอาหารไปถวายเดือนละ 2 ครั้ง บางบ้านอาจจะ เป็นเดือนละ 1 ครั้ง หรือบางบ้านจะรวมกลุ่มกันทำอาหารถวายพระ หรือบ้านไหนที่ไม่สะดวกก็ไม่ ทำอาหารถวายพระก็ได้ไม่มีการบังคับ หากมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น ขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญบ้าน หรืองานศพ ชาวบ้านจะนิมนต์พระที่วัดเขาโคกเผ่นไปปฏิบัติของสงฆ์ตามประเพณี

สำหรับบทบาทของพระในการแก้ไขปัญหายาเสพติด พระในหมู่บ้านนี้จะทำ ลักษณะเชิงรับมากกว่า คือ การเทศน์สั่งสอนชาวบ้านถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด หรือผู้ที่ติด ยาเสพติดมาขอบวชก็จะทำพิธีบวชให้ที่วัดประจำตำบลที่หมู่ 3 และจะมาจำพรรษาที่วัดเขาโคกเผ่น เจ้าอาวาสจะดูแลอบรมสั่งสอนตามประเพณี

ความเชื่อต่อตัวบุคคล

จากการที่พระอุดมค์เข้ามามีบทบาทในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมชาวบ้านจนกระทั่งชาวบ้านได้รับการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตดีขึ้น ชาวบ้านเล่าว่าช่วงเวลานั้นทุกคนให้ความรักศรัทธา เกรงใจพระอุดมค์รูปนี้เป็นอย่างยิ่ง หากเห็นพระเดินลงมาจากเขา ชาวบ้านที่นั่งจับกลุ่มกันฟังละครวิทยุ ฟังรายการถ่ายทอดการชกมวยไทย หรือจับกลุ่มกันดื่มสุรา ก็จะรีบสลายกลุ่มแยกย้ายกันไปในทันที หากไม่แยกย้ายกลุ่มก็จะถูกตั้งคำถามว่าฟังละครวิทยุได้ประโยชน์อะไร ให้ฟังเทศน์ดีกว่า หรือพบกลุ่มตั้งวงสุรา พระก็จะใช้ไม้เท้าทาบขูดสุราและแก้วแตกทันที ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ระหว่างนั้น ถึงความรู้สึกที่มีต่อพระอุดมค์รูปนั้น ชาวบ้านตอบว่า "ทำตามอาจารย์เพราะเคารพและศรัทธา ท่านมีแต่ความดีประพฤติดี ความคิดดี สอนและให้ชาวบ้านแต่สิ่งที่ดี การปฏิบัติตามท่านย่อมจะได้รับผลดี" "ไม่รู้สึกโกรธอาจารย์ที่บังคับให้ปิดวิทยุหรือทาบขูดแก้วสุราแตกเพราะท่านมีเหตุผลที่เราโต้แย้งไม่ได้" "การร่วมสวดมนต์เช้าและสวดมนต์เย็นร่วมกันทั้งหมู่บ้านถึงแม้จะเลยจะไม่ปฏิบัติก็ไม่มีใครมาลงโทษหรือบังคับ แต่ถ้าวันไหนไม่ไปจะรู้สึกอาย อายเพื่อนบ้าน อายเด็กหรือคนชราที่พากันเดินมุงหน้าไปรวมตัวกันสวดมนต์ ฟังเทศน์" ระหว่างการสร้างวัดบนเขาโคกแผ่นโดยการนำของพระอุดมค์ ได้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชาวบ้านไปในทางที่ดีขึ้น ชาวบ้านสามารถเลิกสิ่งเสพติด อบายมุขและพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย มีการตั้งธรรมนูญหมู่บ้านโดยให้ชาวบ้านช่วยกันสร้างกฎระเบียบปกครองกันเองในหมู่บ้าน ชาวบ้านสามารถยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้รับการพัฒนาฝีมือด้านการก่อสร้าง การทำตอไม้เทียมจากปูนให้เป็นโต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ จนกระทั่งสามารถไปรับจ้างทำงานมีรายได้ประจำ ทุกคนในหมู่บ้านมีความรักสามัคคีต่อกัน พระอุดมค์รูปนี้เป็นผู้ที่พลิกเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวบ้านเขาโคกแผ่นไปในทางที่ดีขึ้น ในช่วงปี พ.ศ.2527-2529 จนกระทั่งพระรูปนี้ได้ลาสิกขาบทจากพระสงฆ์เป็นฆราวาส อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเขาโคกแผ่นถึงปัจจุบัน ชาวบ้านจะนับถือยกย่องให้เป็นผู้นำทางปัญญาของหมู่บ้าน การประชุม ชาวบ้านทุกครั้งก็จะมีบุคคลผู้นี้เข้าร่วมประชุมทุกครั้งให้ข้อคิดและข้อเสนอแนะต่าง ๆ กับชาวบ้านเสมอมา ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลผู้นี้ถึงเหตุผลและวัตถุประสงค์ที่อยากจะพัฒนาหมู่บ้าน "เป็นความโชคดีของผมที่มองเห็นคุณค่าของเขา และเขาก็มองเห็นคุณค่าของผม" (20 สิงหาคม 2543) "หน้าที่ทำความดีเป็นของมนุษย์ ถ้าท่านเป็นมนุษย์ จงทำความดี" (8 กุมภาพันธ์ 2544)

1.2 กลุ่มและกองทุนต่างๆ

ชาวบ้านในหมู่บ้านเขาโคกเผ่นมีประสบการณ์ของการร่วมกิจกรรมการพัฒนาจากหลายฝ่าย ตั้งแต่ปี 2527 ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ทั้งภาครัฐ จากหน่วยงานพัฒนาชุมชน เกษตร ประชาสงเคราะห์ สาธารณสุข องค์การพัฒนาเอกชน เช่น กองทุนพัฒนา CCF (Christian Children Fun) กองทุน SIF (Social Investment Fun) โดยสรุปชาวบ้านเขาโคกเผ่นได้รับการกระตุ้นผ่านกระบวนการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ กายภาพ และกระบวนการคิดอย่างต่อเนื่อง กลุ่มผู้นำมีโอกาสและสะสมความรู้ ทักษะและการแก้ปัญหาชาวบ้านร่วมกับภูมิปัญญาจากภายนอกอย่างต่อเนื่อง เกิดกลุ่มและกองทุนต่างๆ ที่ยังดำเนินการได้ดีถึงปัจจุบัน ดังนี้

กองทุน ก.ข.ค.จ. (โครงการแก้ไขความยากจนในชนบท)

เป็นกองทุนที่กรมการพัฒนาชุมชนให้เงินมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนให้ชาวบ้านกู้ยืม โดยไม่คิดดอกเบี้ย เปิดให้กู้ในเดือนพฤษภาคม และต้องนำส่งคืน ในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ปัจจุบันมีกองทุนจำนวนเงิน 282,000 บาท ผู้รับผิดชอบกองทุน ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกรรมการ

กองทุนศูนย์พัฒนาเด็ก

ปี พ.ศ.2529 ชาวบ้านในหมู่บ้านเขาโคกเผ่นส่วนใหญ่อพยพแรงงานออกไปรับจ้างทำงานก่อสร้างในต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ จำนวนมาก ทำให้เด็กเล็กถูกทอดทิ้งอยู่กับคนสูงอายุของครอบครัว ผู้นำทางปัญญาของหมู่บ้านซึ่งขณะนั้นยังเป็นพระภิกษุได้ติดต่อประสานงานให้อาสาสมัครไปศึกษาดูงานที่โครงการเลี้ยงเด็กสงวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร และได้เยี่ยมอาคารของโรงเรียนประจำหมู่บ้านเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พระราชญาณปริชา เจ้าคณะเขตดุสิต ช่วยสนับสนุนทุนในการจ้างอาสาสมัครผู้เลี้ยงดูเด็กและอาหารกลางวันของเด็ก วิทยาลัยครูสวนสุนันทาได้ส่งนักศึกษามาฝึกปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็ก เริ่มแรกมีเด็กถูกส่งมารับการเลี้ยงดูรวม 30 คน ต่อมา ปี พ.ศ.2535 พัฒนากองประจำตำบลในขณะนั้นได้จัดหากองทุนพัฒนา CCF (Christian Children Fun) เข้ามาพัฒนาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการสนับสนุนทุนดำเนินงานและจัดให้เด็กในศูนย์ฯ มีพ่อแม่อุปถัมภ์ชาวต่างประเทศ ปัจจุบันมีเด็กในศูนย์จำนวน 20 คน ร้อยละ 90 มีพ่อแม่อุปถัมภ์ สถานที่ทำการศูนย์ได้รับการสนับสนุนเงินกู้จากกองทุน SIF (Social Investment Fun) สร้างเป็นอาคารชั้นเดียวสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยเฉพาะ คณะกรรมการกองทุนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกรรมการ นายเหม็ง แซ่จอก เป็นรองประธาน นายสมหมาย เปี่ยมสุข เป็นเลขานุการกองทุน จำนวนเงินของกองทุน 940,000 บาท เปิดให้สมาชิกที่เป็นผู้ปกครองของเด็กในศูนย์ฯ กู้ยืมเป็นรายปี โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท ต่อปี

กองทุนกิตติ-เมธี ภูมิรัตน์

เป็นกองทุนที่ พระราชญาณปริชา เจ้าคณะเขตดุสิต เป็นผู้ก่อตั้งขึ้น เพื่อช่วยเหลือเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็ก โดยเริ่มตั้งกองทุนจำนวน 100,000 บาท ให้นำดอกเบียจากเงินฝากของกองทุนมาใช้เป็นค่าอาหารกลางวันและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในศูนย์ฯ ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้รับผิดชอบกองทุน ปัจจุบันเงินกองทุนจำนวน 208,700 บาท พระราชญาณปริชา เจ้าคณะเขตดุสิต เป็นประธานกรรมการ ผู้ใหญ่บ้านเป็นรองประธานกรรมการ และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นกรรมการ

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านเขาโคกแผ่น

เริ่มก่อตั้งในปีพ.ศ. 2529 โดยชาวบ้านรวมตัวกันประมาณ 15 คน ฝากเงินคนละไม่ต่ำกว่า 10 บาท/เดือน จนกระทั่งได้เงินจำนวนหนึ่งจึงเปิดให้สมาชิกกู้ยืมเป็นรายปีคิดดอกเบี้ยราคาถูก การพิจารณาให้กู้ ทุกวันที่ 15 ของเดือนโดยคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านเขาโคกแผ่น เป็นผู้ลำดับความสำคัญจาก ความเจ็บป่วย และกู้เพื่อลงทุนทำนา เป็นลำดับต่อมา ผู้กู้จะต้องนำสมุดบัญชีเงินฝากมาค้ำประกันไว้ เงินที่ฝากไว้สมาชิกสามารถถอนออกได้ หากผู้ใดถอนเงินฝากหมดถือว่าหมดสภาพการเป็นสมาชิก ปัจจุบันนี้มีสมาชิกจำนวน 76 คน ฝากเงินคนละ 20 , 50 , 100 และ 200 บาท ตามกำลังทรัพย์ของตนเอง ยอดเงินสะสมของกองทุนในปัจจุบันจำนวน 160,000 บาทประกอบด้วย นายปิ่น เวียงวิเศษ เป็นประธาน นายเหม็ง แซ่จอก เป็นรองประธาน ผู้ใหญ่บ้านเป็นเลขานุการคณะกรรมการ

กองทุนเพื่อการศึกษา

เริ่มจากการทอดผ้าป่าตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาได้เงินจำนวน 50,000 บาท สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสมัยนั้นบริจาค 10,000 บาท และชาวบ้านร่วมบริจาคสมทบอีก 10,000 บาท ให้นำดอกเบียจากเงินกองทุนมาใช้เป็นทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน ปัจจุบันมีเงิน 160,000 บาท มีคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนบ้านเขาโคกแผ่นเป็นผู้รับผิดชอบกองทุน ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกรรมการ นายบำรุง จุนอิม เป็นรองประธาน

กลุ่มแม่บ้านออมทรัพย์เฉลิมพระเกียรติ

เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2542 โดยกรมประชาสัมพันธ์ได้เสนอทุนให้กับกลุ่มแม่บ้านรวมกลุ่มกันสร้างรายได้ให้กับตนเอง กลุ่มแม่บ้านจำนวน 15 คน มี นางสาวกาญจนา จินดา เป็นประธาน ได้ตั้งปั๊มหลอดขายน้ำมันเบนซิน ผลัดเปลี่ยนกันมาดูแลร้าน คนละ 2 วัน นอกจากนี้ยังทำน้ำพริกแกงจำหน่าย รายได้ประมาณคนละ 100-200 บาท/เดือน จำนวนเงินกองทุนหมุนเวียน 39,000 บาท

ธนาคารข้าวบ้านเขาโคกแฝน

เริ่มก่อตั้ง ปี พ.ศ.2533 โดยกรรมการพัฒนาชุมชนรวบรวมทุนซึ่งเป็นข้าวเปลือกจากชาวบ้าน คนละ 2 เกวียน นำไปขายแล้วซื้อพันธุ์ข้าวมาเก็บไว้ ให้สมาชิกมากู้พันธุ์ข้าวไปปลูก เมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จให้นำข้าวเปลือกมาคืน ในอัตรายืมข้าวเปลือก 10 ถัง คิดดอกเบี้ยข้าวเปลือก 2 ถัง ปี พ.ศ.2538 พัฒนาชุมชนได้ให้กองทุนเพิ่มอีก 12,000 บาท รวมปัจจุบันมีกองทุนจำนวนเงิน 20,000 บาท ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกรรมการ นายสมหมาย เปี่ยมสุข เป็นรองประธานกรรมการ

กองทุนสาธารณสุขเขาโคกแฝน

จำนวนเงิน 100,000 บาท ผู้รับผิดชอบกองทุน ได้แก่ คณะกรรมการ อาสาสมัคร
สาธารณสุข ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ
ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน
จำนวนเงิน 7,000 บาท คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบ ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกรรมการ

กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน

จำนวนเงิน 26,000 บาท เป็นทุนสำรองสำหรับจ่ายให้กับครอบครัวสมาชิกที่เสียชีวิตและเก็บเพิ่มจากสมาชิกเมื่อมีผู้เสียชีวิตในหมู่บ้าน รายละ 30 บาท คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบกองทุน นายปิ่น เวียงวิเศษ เป็นประธานกรรมการ

กองทุนประมงหมู่บ้าน

เริ่มก่อตั้งในปี 2533 จากหน่วยงานประมงของอำเภอท่าตะโกขอบริจาคที่ดินประมาณ 10 ไร่ขึ้นไป จากชาวบ้านเพื่อทำการขุดสระเลี้ยงปลา ได้มีชาวบ้านยกที่ดินให้ประมงได้ทำการขุดสระขนาด 60 x 80 x 3 เมตร และได้นำพันธุ์ปลามาปล่อยหลากหลายชนิด มอบให้ชาวบ้านดูแลรักษา มีการตั้งคณะกรรมการดูแลไม่ให้ชาวบ้านมาลักลอบจับปลา หลังจากนั้น 3 ปี คณะกรรมการได้จัดงานเทศกาลจับปลาของหมู่บ้านขึ้นปีละ 1 วันของเดือนเมษายน โดยขายบัตรให้กับชาวบ้านทั้งในหมู่บ้านเขาโคกแฝนและหมู่บ้านใกล้เคียงที่มีความประสงค์จะมาจับปลา บัตรละ 100 บาท สามารถนำอุปกรณ์การจับปลา คือ แห 1 ปากต่อ 1 บัตร จับปลาได้ตลอดวัน ตามความพอใจของผู้ซื้อบัตรแต่ละปีจะหารายได้จากเทศกาลนี้ประมาณ 16,000-20,000 บาท คณะกรรมการจะนำเงินนี้ไปซื้อพันธุ์ปลามาเลี้ยงไว้ในบ่ออนุบาลระยะหนึ่งแล้วปล่อยลงสระให้ปลาหากินเอง จนถึงเทศกาลจับปลาในปีต่อไป เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มาใช้สิทธิในการนำ

ทรัพยากรซึ่งเป็นของส่วนรวมไปทำอาหาร หรือขายเพื่อหารายได้ และมีความสุขสนุกสนานจากการมีกิจกรรมร่วมกันในหมู่บ้าน ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียนจำนวน 10,000 บาท ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกรรมการ นายบำรุง อุนอิม เป็นรองประธานกรรมการ

กองทุนประปาหมู่บ้าน

จำนวนเงิน 10,000 บาท ซึ่งเป็นเงินรายได้จากการเก็บค่าบริการประปาหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานกรรมการ และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบกองทุน

กลุ่มดำเนินงานเพื่ออนุรักษ์ป่า

ในอดีตชาวบ้านเขาโคกเผ่นและหมู่บ้านใกล้เคียงมีความเข้าใจเพียงว่าป่ามีประโยชน์ในการที่สามารถตัดไม้เนื้ออ่อน ไม้เนื้อแข็ง ไม้รวกไปใช้ประโยชน์ สามารถหาของธรรมชาติในป่าทั้งพืชและสัตว์ เช่น หน่อไม้ เห็ดหลวง เห็ดโคน เห็ดชะโงก มะกอกป่า กลอย กระชายป่า บุก กระเทียม กระต่ายป่า กระรอก กระแต แย้ป่า ฯลฯ นำมาบริโภคหรือนำไปขายได้ ไม่มีใครมองเห็นความสำคัญของป่า ไม่มีใครรู้ว่าป่าจะให้คุณให้โทษอย่างไร มีการแสวงประโยชน์จากป่ากันอย่างเสรี เมื่อพระพุทฺธวงศ์ได้มาสร้างเสนาสนะขึ้นบนเขาโคกเผ่น พระราชญาณปริชา และพระพุทฺธวงศ์เริ่มมีการชักนำชาวบ้านให้เห็นความสำคัญของป่า โดยการขุดสระล้อมเขาเพื่อรองรับน้ำให้สัตว์ป่ามีน้ำกิน ปลุกฝังความคิดห้ามตัดไม้ทำลายป่าและออกกฎหมายห้ามตัดไม้ทำลายป่า ต่อมา มีการสร้างถนนล้อมรอบภูเขา ซึ่งชาวบ้านเห็นด้วยกับความคิดนี้เพราะทำให้มีสิ่งปิดกั้นน้ำที่ลงมาจากภูเขา วัวที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้ตามเชิงเขามีน้ำกินตลอด การดูแลป่าเป็นไปได้ง่ายขึ้น ในปี พ.ศ. 2540 กรมป่าไม้ได้จัดอบรมอาสาสมัครอนุรักษ์ป่าขึ้นมีการแนะนำให้มีการปิดป่าเป็นระยะ คณะกรรมการหมู่บ้านเห็นดีด้วยจึงเริ่มดำเนินการปิดป่าตั้งแต่เดือนกรกฎาคม - เดือนกันยายนของทุกปี โดยปิดป้ายประกาศที่ช่องทางขึ้นไปในป่า ห้ามตัดไม้ ห้ามขุดหน่อไม้หรือหาของป่าในช่วงระยะเวลาที่กำหนด หากมีผู้ฝ่าฝืนถูกจับได้จะปรับเป็นเงิน 500 บาท มีการจัดยามตรวจที่ช่องทางขึ้นป่า แต่ไม่ได้ผล จึงเปลี่ยนเป็นการให้อาสาสมัครเฝ้าเป็นจุด ๆ ห่างกันประมาณ 20 เมตรรอบป่า เมื่อพบผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบจะเป่านกหวีดให้สัญญาณเพื่อจับและปรับผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบ ระยะแรกอาสาสมัครทำงานด้วยความยากลำบากเนื่องจากชาวบ้านไม่เห็นความสำคัญของการปิดป่า แต่ในปีต่อมา ชาวบ้านเห็นความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นกับป่าในหมู่บ้านของตนเอง มีความชุ่มชื้น อุดมสมบูรณ์เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ความร่วมมือจึงเกิดขึ้น การปิดป่าจึงเกิดขึ้นประจำปี ชาวบ้านมีสิทธิขออนุญาตตัดไม้มาใช้ประโยชน์ได้ตามความจำเป็นโดยยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อพิจารณา

1.3 สถานการณ์ปัญหาเสพติดในชุมชน

1.3.1 ลักษณะปัญหาและพัฒนาการของปัญหาเสพติดในชุมชน

การแพร่ระบาดของยาเสพติดในหมู่บ้านเขาโคกแผ่นจะสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ระยะตั้งแต่อดีตถึงก่อนปี พ.ศ.2527 ช่วงกลางตั้งแต่ปี พ.ศ.2527-พ.ศ.2540 และช่วงปี พ.ศ.2541 ถึงปัจจุบัน สถานการณ์ยาเสพติดในอดีตจากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุและผู้ที่เคยเป็นนักเลงในอดีตสะท้อนให้เห็นสภาพย้อนหลัง หมู่บ้านเขาโคกแผ่นค่อนข้างจะมีชื่อเสียงในด้านลบ สิ่งเสพติดในขณะนั้น ได้แก่ บุหรี่ซึ่งชาวบ้านจะใช้ยาเส้นมามวนสูบ จะสูบทุกครั้งที่มีความว่างหรือขณะพูดคุยสังสรรค์กันในกลุ่ม ชายจะสูบมากกว่าหญิง การดื่มสุรา ชาวบ้านจะผลิตสุราเอง ที่เรียกว่า น้ำขาวหรือเหล้าเถื่อน ดื่มในปริมาณมาก ตอนเช้าจะเห็นชาวบ้านเมาสุรานอนอยู่ข้างทางเดินจำนวนมากเพราะต่างคนต่างผลิตเองต่างคนต่างดื่มไม่มีใครห้ามใครหรือไม่มีใครเตือนใคร นอกจากนี้ก็ดยา ยังเป็นสิ่งเสพติดที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้านมีการปลูกกัญชาแซมพืชไร่ของชาวบ้านทุกครัวเรือน การเสพกัญชาจึงเป็นเรื่องปกติของคนในหมู่บ้านนี้ เจ้าหน้าที่บ้านเมืองหรือผู้ใหญ่บ้านไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวในฐานะที่กัญชาเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ชาวบ้านเสพกัญชาจำนวนมากสุขภาพค่อนข้างจะทรุดโทรม

ในช่วงปี พ.ศ.2527 มีพระพุทธรูปเข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน พฤติกรรมการเสพสิ่งเสพติดของคนในหมู่บ้านปรับเปลี่ยนไป ซึ่งเป็นผลจากการอบรมสั่งสอนและการควบคุมพฤติกรรมอย่างใกล้ชิดของพระพุทธรูปดังกล่าวที่ปฏิบัติต่อชาวบ้าน มีการขึ้นการประเพณีปฏิบัติกรดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีการตั้งกฎระเบียบและบทลงโทษสำหรับผู้เสพสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน ประกอบกับกระทรวงมหาดไทยได้ทำโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองในทุกหมู่บ้าน สิ่งเสพติด ได้แก่ บุหรี่ สุรา กัญชา ได้ลดและหายไปจากหมู่บ้านระยะหนึ่งจนกระทั่งพระพุทธรูปดังกล่าวได้ลาสิกขาบท ชาวบ้านกลับมาใช้สิ่งเสพติดดังกล่าวอย่างประปรายแต่ไม่รุนแรงมากนัก

ในปี พ.ศ.2540 มีการแพร่ระบาดของยาบ้าอย่างรุนแรง หมู่บ้านเขาโคกแผ่นก็เผชิญกับสถานการณ์ดังกล่าว เช่น การระบาดของยาบ้ามีทั้งผู้เสพและผู้จำหน่ายอยู่ในหมู่บ้าน การแพร่ระบาดขยายวงกว้างออกไปในกลุ่มนักเรียน และเป็นเช่นนี้แทบทุกหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียง

สาเหตุสำคัญของการเสพติดยาบ้าของประชาชนในหมู่บ้านได้แก่

1. การที่ประชาชนในหมู่บ้านอพยพไปรับจ้างทำงานในต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ เช่น งานก่อสร้าง การรับจ้างขับรถยนต์ การขับขีโมเตอร์ไซด์รับจ้าง ซึ่งคนทำงานกลุ่มนี้มีความเข้าใจผิด ๆ ว่า การเสพติดยาบ้าจะทำให้มีแรงในการทำงานมากขึ้น และทำงานได้นานขึ้น เมื่อทำงานในกลุ่มใช้แรงงานเหมือนกันจึงมีการใช้ยาเสพติด และเมื่อกลับมาอยู่ในหมู่บ้าน
2. มีการแพร่ระบาดของยาบ้าในกลุ่มนักเรียนมัธยม เมื่อเด็กนักเรียนเข้าไปอยู่ในกลุ่มเพื่อนเห็นเพื่อนเสพ จึงอยากทดลอง อยากเข้ากลุ่มกับเพื่อน จึงเกิดการเลียนแบบ ผู้ติดยาคนหนึ่งเล่าว่า ผมติดยาบ้าตั้งแต่เรียนชั้นมัธยมต้น เห็นเพื่อนนำมาบดใส่กระดาดตะกั่ว แล้วลนไฟสูบ มีความรู้สึกอยากลองทำตามบ้าง

1.3.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดปัญหาเสพติดในชุมชน

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลด้านสภาพทางกายภาพของพื้นที่วิจัยมาประกอบการพิจารณากับข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลทางภาคสนามตามขั้นตอนการวิจัย พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดปัญหาเสพติดในหมู่บ้านเขาโคกเผ่น มีลักษณะดังนี้

- การเสพยาเสพติดของคนในชุมชนในอดีต

ในอดีตชาวบ้านเขาโคกเผ่น มีการเสพยาเสพติดหลายประเภท ได้แก่ บุหรี่ สุรา และกัญชา ซึ่งการเสพยาจะกระจายไปทั่วทุกครัวเรือนไม่มีใครสามารถห้ามหรือดักเตือนผู้อื่นได้ เพราะต่างคนต่างทำเหมือน ๆ กัน นอกจากนี้ปริมาณการเสพยาไม่มีขีดจำกัดเพราะชาวบ้านหมักสุราเอง ปลูกยาสูบและกัญชาเอง ผู้อาวุโสคนหนึ่งเล่าว่า “เมื่อก่อนผมดูดกัญชาทั้งวันจนตัวเหลืองเป็นทอง” (เนื่องจากการเสพยากัญชาเป็นจำนวนมากและเป็นระยะเวลานานจนสุขภาพทรุดโทรม ร่างกายผอมและซูบซีด) แต่ลักษณะของคนในหมู่บ้านในอดีตที่ต่างคนต่างอยู่ไม่ข้องเกี่ยวกัน จึงมองไม่เห็นความเดือดร้อนหรือปัญหาที่จะเกิดตามมา เมื่อมาถึงปัจจุบันผู้ที่ไปทำงานต่างจังหวัดแล้วไปพบเห็นการเสพยาบ้าแล้วนำมาทดลองหรือเลียนแบบหรือตามเพื่อน จนกระทั่งเสพติดจากเหตุผล 2 ลักษณะ คือ ทราบว่ายาบ้าเป็นสารเสพติดให้โทษกับร่างกายแต่ไม่ตระหนักเพราะมองเห็นภาพการเสพยาเสพติดของคนรุ่นก่อนในอดีตเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน ถ้าตนเองสามารถหาซื้อยาเสพติดได้ก็มองว่าตนเองไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นก็ไม่น่าจะมีใครมายุ่งดังมีผู้เสพยาบ้าในหมู่บ้านคนหนึ่งมีอาชีพรับซ่อมจักรยานเสพยาบ้าเป็นประจำทุกวัน กลุ่มผู้ที่สมควรใจจะเลิกเสพยาไปชักชวนให้เข้ารับการอบรมเพื่อเลิกเสพยาบ้า บุคคลผู้นี้ตอบว่า “ผมเสพยาบ้า ผมก็หาเงินมาซื้อเองไม่เคยลักขโมยใคร หลังเสพยาแล้วไม่เคยอาละวาดหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

ผมไม่จำเป็นต้องเลิกเสพ จะเกิดอะไรขึ้นก็เป็นตัวของผม" หรือเหตุผลลักษณะที่ 2 ผู้ติดยาบ้าเหล่านั้นไม่มีความรู้เรื่องโทษและพิษภัยของยาบ้าที่มีต่อตนเอง สังคมและชุมชน จึงเริ่มเสพยาบ้าจนเป็นสารเสพติด

- ลักษณะอาชีพของคนส่วนใหญ่ในชุมชน

ชาวบ้านเขาโคกเผ่น ประมาณ ร้อยละ 50 ของชุมชน จะไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จำเป็นต้องรับจ้างทำงาน เช่น รับจ้างเกี่ยวข้าว ทำงานก่อสร้าง หรือซื้อจักรยานยนต์รับจ้าง ซึ่งเป็นอาชีพที่ใช้แรงงานค่อนข้างหนักหรือจะต้องอดทนใช้ระยะเวลานาน และคนกลุ่มนี้มีความรู้ความเข้าใจที่ผิดเชื่อว่ายาบ้าจะทำให้มีความขยันขันแข็งในการทำงาน มีแรงในการทำงานมากขึ้น ทำงานได้ระยะเวลานานขึ้นไม่่วงนอน กระปรี้กระเปร่า สดชื่น ผู้ที่ติดยาระหว่างที่ทำงานเล่าว่า ไปรับจ้างทำงานที่อุบลรัตน์ เจ้านายได้แนะนำให้กินยาโดยให้เหตุผลว่าจะทำงานได้มากขึ้น บางคนมีเพื่อนแนะนำให้กินยาเพื่อที่จะไม่่วงนอนเวลาทำงานโดยไม่ได้คำนึงถึงโทษที่จะตามมาของสารเสพติดชนิดนี้

- ตำแหน่งที่ตั้งของหมู่บ้านและเส้นทางคมนาคมเข้าสู่หมู่บ้าน

หมู่บ้านเขาโคกเผ่นตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สามารถหาซื้อยาบ้าได้ง่าย มีจำหน่ายทั่วไปทั้งที่ตำบลใกล้เคียงซึ่งเป็นแหล่งจำหน่ายยาบ้าแหล่งใหญ่ห่างจากหมู่บ้านเพียง 10 กิโลเมตร สามารถเดินทางได้โดยรถจักรยานยนต์ แหล่งจำหน่ายรายย่อยที่อยู่ในหมู่บ้านก็จะตั้งกระจายหลายแห่งในหมู่บ้าน ทำให้มีความสะดวกและง่ายต่อการถูกชักชวนให้เสพหรือเข้าร่วมขบวนการซื้อและขายยาบ้า นอกจากนี้การที่หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณที่การคมนาคมสะดวกมีผลต่อการหาซื้อยาบ้ามาเสพได้ง่ายกว่าอำเภอที่อยู่ห่างไกล หมู่บ้านเขาโคกเผ่นตั้งอยู่ใกล้บริเวณที่เป็นจุดตัดของทางหลวงแผ่นดินหลายสาย ได้แก่ ด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3004 (อำเภอเมืองนครสวรรค์-อำเภอไพศาลี) ตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 (อำเภออินทร์บุรี-จังหวัดพิษณุโลก) ด้านตะวันออกถนนของกรมเร่งรัดพัฒนาชนบท ตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 ด้านตะวันตกของหมู่บ้านมีถนนลูกรังไปสู่จุดตัดของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3004 กับ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1145 (อำเภอท่าตะโก-อำเภอตาคลี)

ส่วนที่ 2 กระบวนการก่อตัวของประชาสังคม

2.1 การก่อตัวของจิตสำนึก

2.1.1 สภาพการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนทำให้เกิดความเดือดร้อน

การแพร่ระบาดของยาเสพติดในหมู่บ้านเขาโคกแผ่นในปัจจุบันมีลักษณะแตกต่างกับในอดีตกล่าวคือ ในอดีตชาวบ้านที่เสพกัญชา ต้มสุรา หรือสูบบุหรี่จะอยู่ในวัยผู้ใหญ่ที่มีรายได้เป็นของตนเอง การได้มาซึ่งสิ่งเสพติดจะเป็นลักษณะปลูกกัญชาเอง หมักสุราดื่มเอง หรือซื้อจากรายได้ของตนเองวิธีการเสพยาจะรวมกลุ่มกันเสพหรือต่างคนต่างเสพก็จะไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนในชุมชนมากนัก แต่ในปัจจุบันตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา สารเสพติดที่แพร่ระบาดในชุมชนบ้านเขาโคกแผ่นเปลี่ยนแปลงมาเป็นยาบ้า ซึ่งระบาดในทุกกลุ่มอายุตั้งแต่นักเรียนชั้นมัธยมต้นถึงวัยทำงาน

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะรู้ว่าใครในหมู่บ้านเป็นคนขายยาบ้า เมื่อแจ้งข่าวให้กับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการปราบปรามจับกุมครั้งใด การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ก็ล้มเหลวไม่สามารถจับหลักฐานของกลางได้ ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ ผู้ใหญ่บ้านเล่าว่าผมเป็นสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรมประจำหมู่บ้านพยายามที่จะสืบหาแหล่งเก็บยาบ้าเพื่อที่แจ้งเจ้าหน้าที่มาจับกุม บางครั้งต้องหลอกล่อถามเด็กที่เป็นสมาชิกในบ้านผู้ขายยาบ้ารายย่อยในหมู่บ้านถึงแหล่งเก็บยาบ้าที่จะจำหน่าย เมื่อแจ้งเจ้าหน้าที่ให้มาปราบปรามจับกุมก็พบของกลางเป็นยาบ้าเพียง 1-2 เม็ด หรือตรวจไม่พบของกลาง ทำให้ชาวบ้านหมดหวังในการพึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม ชาวบ้านบางคนยังมีอคติกับเจ้าหน้าที่มองว่าเจ้าหน้าที่มีส่วนได้เสียกับการค้าขายยาบ้า เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอท่าตะโกเล่าว่า ผู้ที่เสพหรือขายยาบ้าจะมีการกำจัดหลักฐานของกลางให้พ้นตัวเองได้รวดเร็ว เช่น ขณะที่จักรยานยนต์กลับจากการซื้อยาบ้ามียาบ้าอยู่ในมือ เมื่อเห็นเจ้าหน้าที่ตั้งด่านตรวจ ก็จะรีบโยนยาบ้าทิ้งในป่าหญ้าหรือทุ่งนาทันทีเมื่อไม่มีของกลางอยู่ในมือก็ไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้

เมื่อมีทั้งผู้เสพและผู้จำหน่ายอยู่ในชุมชนเดียวกัน การแพร่ระบาดของยาบ้าดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ผู้เสพจะต้องหาเงินมาซื้อยาบ้าในราคาที่ย่อมแพงประมาณเม็ดละ 50-80 บาท ผู้เสพที่เป็นเยาวชนหรือยังไม่มีอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ก็จะเริ่มการลักขโมย ระยะแรกก็จะขโมยของในบ้านของพ่อแม่ตนเอง พ่อของผู้ติดยาคนหนึ่งเล่าว่า พระรุ่นเก่าที่ได้สะสมมาตั้งแต่รุ่นพ่อรุ่นแม่ได้หายไปหลายองค์ ต่อมาเครื่องสูบน้ำของคนในหมู่บ้านถูกลักขโมยไป ชาวบ้านตั้งข้อสันนิษฐานว่าเป็นการกระทำของกลุ่มผู้เสพยาบ้าในหมู่บ้าน

การที่ผู้ติดยาในหมู่บ้านจับกลุ่มกันเสพยาบ้า เมื่อยาออกฤทธิ์ ก็จะชักชวนกัน ซึ่งรถจักรยานยนต์เป็นกลุ่มใหญ่วนเวียนในหมู่บ้านหรือไปในอำเภอท่าตะโก ซึ่งห่างจากหมู่บ้าน เพียง 10 กิโลเมตร สร้างความรำคาญให้กับคนในหมู่บ้านเป็นอย่างยิ่ง

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาที่เกิดขึ้นใน หมู่บ้าน จากการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของคนในหมู่บ้าน การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือ องค์กรนอกหมู่บ้านจะไม่ทันต่อเหตุการณ์ ทำให้ชาวบ้านต้องคิดหาทางช่วยเหลือตนเอง หาวิธีการ แก้ไขคนติดยาเสพติดและหาทางป้องกันคนของตนไม่ให้ไปใช้ยาเสพติด

2.1.2 ประชาชนเกิดความรู้สึกเพื่อชุมชนหรือเกิดจิตวิญญาณชุมชน

การรวมตัวของคนในหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหายาเสพติดมีลักษณะของการ พยายามพึ่งพาตนเองบนพื้นฐานของกลุ่มเครือญาติ ซึ่งได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาเสพติด ร่วมกัน ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือแก้ไขจากภาครัฐเท่าที่ควร ประกอบกับมองเห็นว่าสุขภาพของ บุตรหลานตนเองที่ติดยามีสุขภาพทรุดโทรม ปรากฏการณ์ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อความรู้สึกและ พฤติกรรมของคนในหมู่บ้าน คือต้องกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันเพื่อชุมชน

2.1.3 การมีลักษณะร่วมกันของชุมชน

การมีลักษณะร่วมกันของชุมชนหรือมีความเหมือนกันในชุมชน ส่งผลให้เกิด การรวมตัวกันแก้ไขปัญหาเสพติดนั้น มีลักษณะร่วมกันจากหลายปัจจัย เช่น ความเป็นญาติกัน อยู่ละแวกเดียวกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและภาษาเดียวกัน และมีความเดือดร้อน จากปัญหาเสพติดร่วมกัน

ความเป็นเครือญาติใกล้ชิดกันของครอบครัวผู้ติดยาเสพติด ทำให้เกิดการ รวมตัวกันในการคิดแก้ปัญหาเสพติดร่วมกันเป็นไปได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ครอบครัวของผู้ติดยา เสพติดยังอยู่ในละแวกเดียวกัน บ้านตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของคนในหมู่บ้าน เขาโคกแผ่นจะเรียงรายอยู่หนาแน่นความยาวประมาณ 500 เมตร บนถนนสายเดียวของหมู่บ้าน ความเดือดร้อนที่คนในหมู่บ้านได้รับก็จะเป็นที่รับรู้กันทั่ว เกิดความเข้าใจและความเห็นใจกัน รวมตัวกัน เพื่อพึ่งพาอาศัยกัน

2.2 การรวมกลุ่มสมาชิก

การรวมกลุ่มของชาวบ้านในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านเขาโคกเผ่น เกิดขึ้นจากความพยายามของชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหามั่วสุมเล่นการพนันติดยาเสพติด บางคนมีปัญหาสุขภาพทรุดโทรม ประกอบกับเกิดปัญหาหลักขโมยในหมู่บ้าน ชาวบ้านรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เกิดความหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจ เมื่อมีของหายในหมู่บ้าน กลุ่มผู้ติดยาจะถูกตั้งข้อสงสัยเป็นลำดับแรก ผู้ที่เดือดร้อนที่สุดคือ บิดามารดา และญาติของผู้ติดยาเสพติด ในปี 2542 ชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันหารือกันในกลุ่มเครือญาติเพื่อหาทางบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดซึ่งเป็นบุตรหลานของตนเอาใจบุตรของตนเอง

2.3 กระบวนการการเรียนรู้ของชุมชน

โดยเฉพาะการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การเข้ารับการอบรม และนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

จากปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดทั่วทุกพื้นที่ในประเทศไทย ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องพยายามที่เข้าไปแก้ไขปัญหายาทุก ๆ พื้นที่ หมู่บ้านเขาโคกเผ่นเป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับการแก้ไขปัญหายาด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ปี 2541 การรณรงค์ด้านยาเสพติดด้วยการบรรยายให้ความรู้แก่คนในหมู่บ้าน การเดินรณรงค์ด้านยาเสพติดโดยคนในหมู่บ้าน การติดคำขวัญด้านยาเสพติดตามต้นไม้ทั่วหมู่บ้าน
- 2) ให้ความรู้เรื่องการป้องกันพิษภัยของยาเสพติดแก่นักเรียนในหมู่บ้าน 2 ครั้ง
- 3) การจัดธรรมสังฆจรให้กับชาวบ้านโดยการบรรยายเรื่องการป้องกันพิษภัยของยาเสพติดที่วัดเขาโคกเผ่น
- 4) ผู้ใหญ่บ้านประกาศเสียงตามสายทั่วหมู่บ้านให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาเสพติด

จากความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดที่ชาวบ้านทุกกลุ่มอายุได้เรียนรู้จากความพยายามที่จะนำบุตรหลานของคนในหมู่บ้านไปเลิกยาเสพติดด้วยวิธีการต่าง ๆ ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ว่ายังไม่เพียงพอที่จะทำให้นุตรหลานของคนในหมู่บ้านเลิกยาเสพติดได้อย่างยั่งยืนได้

- 5) ปี พ.ศ.2543 สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและโรงพยาบาลชุมชนได้จัดทำโครงการชุมชนห่วงใยสร้างโลกใหม่ให้พ้นยาเสพติด ซึ่งเน้นการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ณ สถานะปาสิริวัฒนวิสุทธิ กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้เสพยาเสพติดในตำบลท่านบ โดยให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้หา กลุ่มเป้าหมาย ผู้ใหญ่บ้านจึงประกาศทางหอกระจายข่าว เพื่อหาผู้สมัครใจเข้าร่วมโครงการบำบัด

ยาเสพติดดังกล่าว ปรากฏว่ามีผู้เสพยาเสพติดบางคนมาสมัครเข้ารับการอบรมด้วยตนเอง บางคนขอร้องให้บิดามารดาพามาสมัคร และบิดามารดาบางคนขอร้องให้บุตรมาสมัครเข้าร่วมโครงการ รวมทั้งสิ้น 9 คน ซึ่งเป็นทั้งเยาวชนและวัยทำงานปะปนกัน อายุระหว่าง 15-30 ปี จำนวน 4 คน ในกลุ่มเคยไปรับการบำบัดด้วยสมุนไพร และดื่มน้ำสาบาน จำนวน 1 คน เคยบวชเป็นพระ และสาสิกขาบทกลับมาใช้ยาเสพติดอีก การบำบัดยาเสพติดในโครงการฯ จะเน้นการออกกำลังกาย การละลายพฤติกรรม กิจกรรมกลุ่ม การให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติด การสอนทักษะชีวิต การไหว้พระสวดมนต์ ทำสมาธิ และรับประทานยาเพื่อบำบัดรักษายาเสพติด ผู้ใหญ่บ้านได้กำหนดให้บิดามารดาของผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดจากหมู่บ้านเขาโคกเผ่นไปดูแลความประพฤติ และให้กำลังใจบุตรของตนเองทุกวัน อย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง และให้เป็นแม่ครัวประกอบอาหารให้กับบุตรของตนเอง และกลุ่มผู้เข้ารับการบำบัดตลอดระยะเวลาที่เข้ารับการบำบัด

2.4 การสร้างเครือข่าย

ผลการดำเนินงานของกลุ่มเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและชุมชน คือผู้ติดยาเสพติดได้รับการบำบัดรักษาให้หายจากยาเสพติด สามารถรวมกลุ่มกันสร้างอาชีพหารายได้เป็นของตนเอง ประชาชนในชุมชนไม่ต้องวิตกกังวลเพราะกลัวปัญหาบุตรหลานติดยาเสพติด และปัญหาหลักเล็กขโมยน้อยส่งผลให้การรวมกลุ่มของบิดามารดาผู้เสพยาเสพติด ผู้เสพยาเสพติดยังคงรวมกลุ่มกันอย่างต่อเนื่อง และมีประชาชนผู้อื่นมองเห็นประโยชน์ของการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน จึงมีผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มผู้เสพยาเสพติด เช่น สนับสนุนในการประกอบอาชีพ การให้กำลังใจ การยอมรับผู้เสพยาเสพติดให้เข้าสู่สังคมได้ดีขึ้น

ส่วนที่ 3 กลไกในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติด

ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2542 ถึงช่วงเวลาที่ผู้วิจัยสิ้นสุดการศึกษาวิจัย หมู่บ้านเขาโคกเผ่นมีการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยกลไกที่มีส่วนในการขับเคลื่อนในการเกิดกระบวนการประชาสังคมที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านหลายกลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้นำและกรรมการหมู่บ้าน
2. กลุ่มบิดามารดาหรือผู้ปกครองผู้เสพยาเสพติด
3. กลุ่มผู้เสพยาเสพติด
4. สถาบันศาสนา

เนื่องจากการดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ในลักษณะทำงานร่วมกัน บทบาทหน้าที่ของแต่ละกลุ่มจึงไม่สามารถแยกกันได้อย่างเด็ดขาด ผู้วิจัยจึงขอเสนอในลักษณะกิจกรรมที่กลุ่มต่าง ๆ ได้ร่วมมือกันปฏิบัติ จนส่งผลให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านส่งผลดีในระดับหนึ่ง ดังต่อไปนี้

3.1 การให้ข้อมูลข่าวสาร

ผู้ที่ให้ข้อมูลในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดของยาบ้าในหมู่บ้าน เขาโคกแผ่น พบว่า ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการตัดสินใจ เมื่อเกิดปัญหาการแพร่ระบาดของยาบ้าในหมู่บ้าน ระยะแรกผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านพยายามที่จะแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยการแจ้งข่าวให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาดำเนินการกับผู้จำหน่ายยาบ้าในหมู่บ้าน แต่เมื่อไม่ประสบผลสำเร็จจึงได้เปลี่ยนวิธีการเป็นการควบคุมและจัดการกับผู้เสพยาบ้าในหมู่บ้าน ซึ่งการเตรียมชุมชนที่นำเข้าไปถึง "ความสมัครใจ" และ "ความเห็นพ้องเป็นมติของชุมชน" ใช้วิธีการที่นุ่มนวล โดยให้บ้านของผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นร้านค้าของชำอยู่กลางหมู่บ้านเป็นเวทีให้ชาวบ้านมาชุมนุมพูดคุยกันถึงปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ จนกระทั่งเห็นพ้องต้องกันว่าต้องนำผู้ที่ติดยาบ้าในหมู่บ้านไปรับการรักษา

3.2 การใช้และประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เมื่อปัญหายาเสพติดเกิดขึ้นในชุมชน กลุ่มผู้นำหมู่บ้านและกลุ่มบิดามารดาของผู้เสพยา ได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจหาทางเลือก โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทางเลือกหนึ่งเพื่อแก้ปัญหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชุมชนเลือกใช้ ได้แก่

1) การบำบัดการติดยาโดยใช้สมุนไพร โดยบิดามารดาของผู้ติดยาเสพติดได้ร่วมตัวกันพาบุตรของตนเองไปรับการบำบัดรักษาที่วัดในจังหวัดพิจิตร โดยก่อนการรักษาผู้ที่เสพยาบ้าจะต้องสาบานตนว่าจะไม่กลับไปเสพยาเสพติดอีก และให้ยาสมุนไพร ผู้ที่ติดยาจะมีอาการอาเจียนอย่างรุนแรงรักษาอยู่นาน 3 วัน เมื่อกลับจากการรักษาด้วยสมุนไพร บิดามารดาของผู้ติดยาเสพติดพยายามเอาใจและดูแลเรื่องอาหารเป็นอย่างดี จะออกนอกบ้านก็จะไปรับส่ง ไม่ให้ติดต่อกับกลุ่มเพื่อนรุ่นเดียวกันสามารถหยุดเสพยาเสพติดได้ระยะหนึ่ง

2) การสร้างศรัทธานำพระพุทธศาสนามายึดเหนี่ยวจิตใจผู้ติดยาเสพติด ระยะที่เสพยาเสพติดแพร่ระบาดในหมู่บ้านได้มีผู้ติดยาเสพติดจำนวน 2 คน บวชเป็นพระสงฆ์ที่วัดเขาโคกแผ่น และเสนาสนะป่าสิริวัฒนวิสุทธิ

ผู้ติดยาเสพติดคนที่ 1 อายุ 21 ปี จบการศึกษามัธยมปีที่ 3 อาชีพรับจ้างและทำนา รายได้ไม่แน่นอน เริ่มเสพยาเสพติดเมื่ออายุ 17 ปี ไม่ได้เสพตลอด เมื่อมียาก็เสพ ถ้าไม่มียาก็สามารถอดได้ เฉลี่ยการเสพ สัปดาห์ละ 2 เม็ด เคยเข้าไปอยู่ในกลุ่มผู้ขายยาเสพติดรายย่อยระยะหนึ่ง แต่คิดว่าไม่คุ้มค่าและมีความเสี่ยงสูงจึงหยุดขาย เมื่ออายุครบบรรพชาบิดามารดาขอรับรองให้บรรพชาเป็นพระสงฆ์ที่วัดเขาโคกแผ่นดินซึ่งเป็นวัดในหมู่บ้าน บรรพชาได้ครบ 1 พรรษา จึงลาสิกขาบทระหว่างที่บรรพชามีเพื่อนกลุ่มเดียวกันไปเวะเวียนเยี่ยมเยียนเสมอ

ผู้ติดยาเสพติดคนที่ 2 อายุ 21 ปี จบการศึกษามัธยมปีที่ 3 อาชีพรับจ้างและทำงานโรงงาน เริ่มเสพยาเสพติดเมื่อเรียนชั้นมัธยมปีที่ 2 จากสาเหตุเลียนแบบเพื่อน ระยะแรกเสพนาน ๆ ครั้ง ต่อมาเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ เงินที่ขอจากบิดามารดาไม่เพียงพอในการซื้อยามาเสพ ปี 2542 จึงเป็นผู้จำหน่ายรายย่อยเอง มีรายได้มากก็เพิ่มจำนวนการเสพขึ้นเรื่อย ๆ ต่อมาเงินต้นทุนหมด ผลจากการเสพยาเสพติดจำนวนมากทำให้สุขภาพทรุดโทรม ผอมลง เริ่มมีอาการปวดกระดูก จึงเริ่มคิดได้ว่าถ้าไม่ตายคงจะต้องถูกตำรวจจับกุมและต้องโทษติดคุกจึงมาขออนุญาตบรรพชาที่วัดเขาโคกแผ่นดินที่วัดเขาโคกแผ่นดินวิสุทธิ พระครูให้บวชในวัดสังเกตพุทธนิคม จนกระทั่งมั่นใจว่าสามารถบรรพชาได้จึงทำการบรรพชาให้ ขณะที่บรรพชาอยู่ที่วัดเขาโคกแผ่นดินวิสุทธิ พระครูดูแลควบคุมความประพฤติใกล้ชิด จนถึงปัจจุบันก็ยังบรรพชาอยู่ และมีความตั้งใจจะบรรพชาไปเรื่อย ๆ

ด้วยวิธีการทั้ง 2 ประการ ถือเป็นองค์ความรู้เดิมของชาวบ้านที่มีใช้ในวิถีชีวิตของผู้คนที่สืบต่อกันมานานถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ชาวบ้านนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด

3.3 การรวมกลุ่มผู้เสพยาเสพติด

หลังจากการอบรมเพื่อเสพยาเสพติดที่เสนาสนะป่าสิริวัฒนวิสุทธิแล้ว ได้มีการตั้งกลุ่มผู้เสพยาเสพติดขึ้น โดยแต่งตั้งหัวหน้าทีม มีสมาชิกทั้งหมด 9 คน สมาชิกจะมาพบปะพูดคุยกันทุกวันทั้งร้านค้าในบ้านของผู้ใหญ่บ้าน เพื่อรวมทีมไปออกกำลังกายเตะตะกร้อหรือเล่นฟุตบอลที่โรงเรียนบ้านเขาโคกแผ่นดิน ในแต่ละวันกลุ่มที่เสพยาเสพติดนี้จะอยู่ในสายตาของบิดามารดา ญาติ พี่น้องและคนในหมู่บ้าน โดยใช้บ้านของผู้ใหญ่บ้านเป็นเวทีพบปะกัน ดูแลกัน สอดส่องดูแลความประพฤติซึ่งกันและกัน กลุ่มแม่บ้านจะคอยดูแลพูดคุยให้กำลังใจอย่างต่อเนื่อง

3.4 การสนับสนุนจากสังคม

ก่อนที่ผู้ติดยาบ้าจะมารวมกลุ่มกันอบรมเพื่อเลิกยาบ้า นั้น แต่ละคนจะมีอาชีพอยู่นอกหมู่บ้าน เช่น รับจ้างทั่วไป ทำงานก่อสร้าง ชีรธจักรยานยนต์รับจ้าง เมื่อเกิดการรวมกลุ่มกันในหมู่บ้านจึงจำเป็นต้องประกอบอาชีพ จึงได้มีการปรึกษากันระหว่างกลุ่มผู้เลิกเสพยาบ้า ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มแม่บ้านและผู้นำทางปัญญาของหมู่บ้าน พบแนวทางการประกอบอาชีพ คือ

การเลี้ยงนกหงษ์หยก กลุ่มผู้เลิกยาบ้าได้ขอแบ่งซื้อพ่อพันธุ์แม่พันธุ์นกหงษ์หยกจากฟาร์มเลี้ยงนกหงษ์หยกในหมู่บ้านคนละ 2 คู่ ฝึกหัดการทำกรงเลี้ยงนกเรียนรู้วิธีการดูแลและให้อาหารนก เมื่อนกวางไข่และขยายพันธุ์ได้ ก็จะนำไปฝากขายที่ฟาร์มในหมู่บ้าน

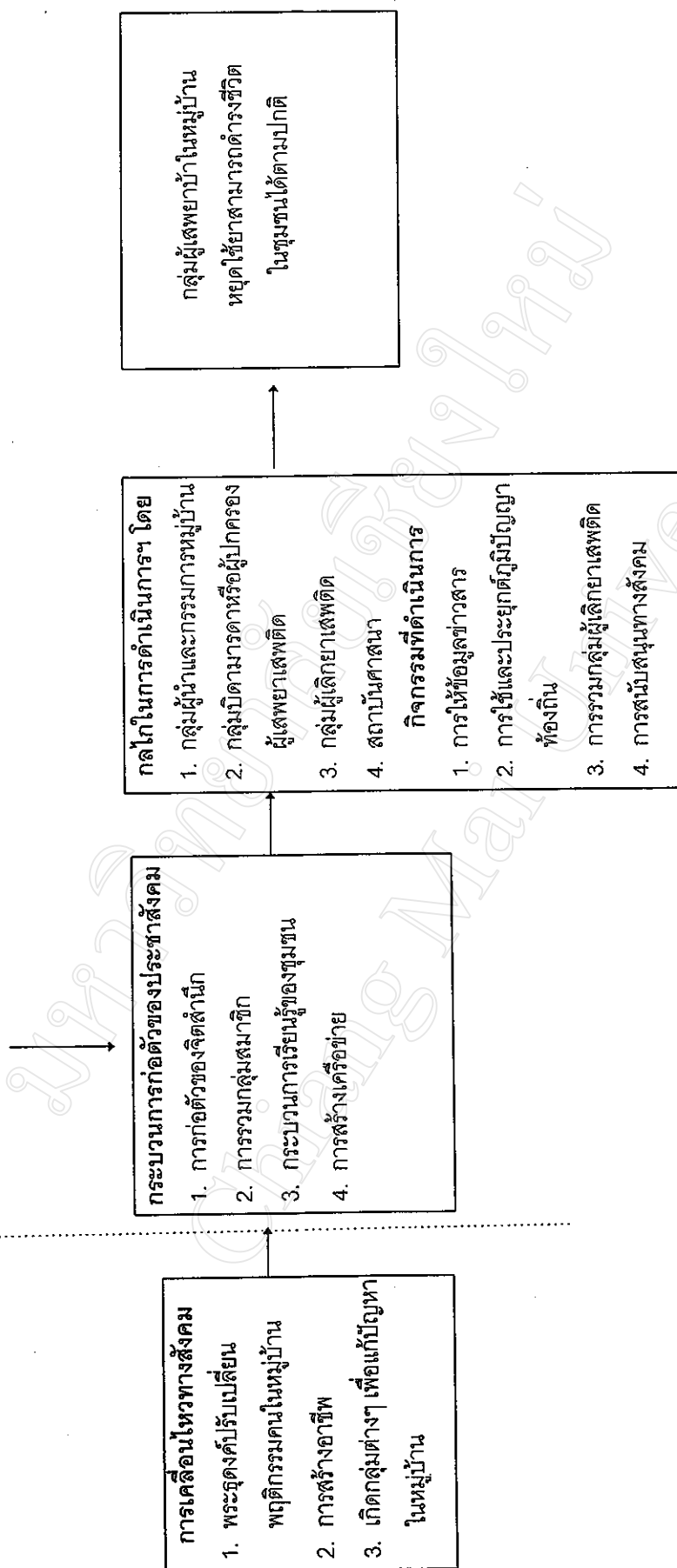
การเลี้ยงหมูป่า กลุ่มผู้เลิกยาบ้าได้ปรึกษาผู้นำและกรรมการหมู่บ้านกู้ยืมเงินของหมู่บ้านนำไปซื้อพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์หมูป่ามาเลี้ยงในหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านได้อนุญาตให้ใช้ที่ดินว่างเปล่าบริเวณขอบบ่อปลาของกรมประมงเป็นที่ตั้งของคอกหมู กลุ่มผู้เลิกเสพยาได้ช่วยกันสร้างคอกหมู ทุกคนจะผลัดเปลี่ยนกันมาดูแลให้อาหารและทำความสะอาดคอกหมูทุกวัน

การทำดินปุ๋ยจำหน่าย โดยการนำดินมาผสมกับมูลสัตว์ และหมักด้วยสารจุลินทรีย์ เมื่อเกิดการหมักจนได้ที่ ได้นำมาบรรจุลงจำหน่ายเพื่อเป็นปุ๋ยในการปลูกพืชต่อไป

อดีต

ปัจจุบัน

การแพร่ระบาดของ
ยาบ้าในชุมชน

แผนภูมิ 2 แสดงการเกิดกระบวนการประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติดหมู่บ้านเขาโคกแฝง